

Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου
Σχολή Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών
Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Διεθνών Σχέσεων

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών
«Διακυβέρνηση και Δημόσιες Πολιτικές»

Παγκοσμιοποίηση και Παγκόσμιες Πόλεις
Νέα Υόρκη και Σιγκαπούρη

Δημήτριος Θ. Στρατουδάκης

Κόρινθος, Νοέμβριος 2019

University of Peloponnese
Faculty of Social and Political Sciences
Department of Political Studies and International
Relations

Master Program in
“Governance and Public Policies”

Globalization and World Cities
New York and Singapore

Dimitrios Th. Stratoudakis

Corinth, November 2019

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΔΗΛΩΣΗ

Με την παρούσα δήλωση:

1. Δηλώνω ρητά και ανεπιφύλακτα ότι η διπλωματική εργασία που σας καταθέτω αποτελεί προϊόν δικής μου πνευματικής προσπάθειας, δεν παραβιάζει τα δικαιώματα τρίτων μερών και ακολουθεί τα διεθνώς αναγνωρισμένα πρότυπα επιστημονικής συγγραφής, τηρώντας πιστά την ακαδημαϊκή δεοντολογία.
2. Οι απόψεις που εκφράζονται αποτελούν αποκλειστικά ευθύνη του συγγραφέα και η επιβλέπουσα, οι εξεταστές, το Τμήμα και το Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου δεν υιοθετούν κατ' ανάγκη τις εκφραζόμενες απόψεις ούτε φέρουν οποιαδήποτε ευθύνη για τυχόν λάθη και παραλείψεις.

Ο Δηλών

Δημήτριος Θ. Στρατουδάκης

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά όλους τους καθηγητές του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών «Διακυβέρνηση και Δημόσιες Πολιτικές», οι οποίοι, με την άριστη επιστημονική τους κατάρτιση και την επιθυμία τους για προσφορά, δημιούργησαν τις ικανές προϋποθέσεις ώστε να ολοκληρωθεί με επιτυχία το συγκεκριμένο πρόγραμμα σπουδών. Ιδιαίτερες ευχαριστίες στην επιβλέπουσα καθηγήτρια κ. Βασιλική Λαλαγιάννη, η συμβολή της οποίας ήταν σημαντική για την εκπόνηση της παρούσας διπλωματικής εργασίας.

Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω τη σύζυγό μου, την οικογένειά μου και όλους τους φίλους μου για τη συμπαράσταση και την υπομονή που επέδειξαν όλο αυτό το διάστημα.

Παγκοσμιοποίηση και Παγκόσμιες Πόλεις

Νέα Υόρκη και Σιγκαπούρη

Σημαντικοί Όροι: Παγκοσμιοποίηση, Τεχνολογική Πρόοδος, Παγκόσμιες Πόλεις, Αστικό Περιβάλλον, Οικονομία, Πολιτισμός, Πολιτική, Διεθνικές Εταιρείες, Εθνική Κουλτούρα, Εθνική Ταυτότητα

Περίληψη

Σκοπός της παρούσας διπλωματικής εργασίας είναι η διερεύνηση των τρόπων με τους οποίους η διαδικασία της παγκοσμιοποίησης που διανύουμε επηρεάζει τις σύγχρονες πόλεις, μία διαδικασία η οποία έχει ως αποτέλεσμα την εξέλιξη μερικών από αυτές σε παγκόσμιες πόλεις.

Για την επίτευξη του παραπάνω στόχου, αρχικά μελετάται το φαινόμενο της παγκοσμιοποίησης και η επίδραση που ασκεί η οικονομική, πολιτική και πολιτιστική παγκοσμιοποίηση στο αστικό περιβάλλον και στους κοινωνικούς μετασχηματισμούς. Στη συνέχεια εντοπίζονται και αναλύονται τα χαρακτηριστικά που απαιτείται να διαθέτει μία πόλη ώστε να χαρακτηριστεί ως παγκόσμια πόλη. Τέλος, διερευνώνται τα χαρακτηριστικά τα οποία έχουν αναδείξει σε παγκόσμιες πόλεις την πόλη της Νέας Υόρκης και την πόλη-κράτος της Σιγκαπούρης.

Globalization and World Cities

New York and Singapore

Keywords: Globalization, Technological Progress, World Cities, Urban Environment, Economy, Culture, Policy, Transnational Companies, National Culture, National Identity

Abstract

The purpose of this thesis is to explore the ways in which the process of globalization that we are going through affects modern cities, a process that results in the evolution of some of them into world cities.

In order to achieve this objective, initially is being studied the phenomenon of globalization and the impact of economic, political and cultural globalization upon the urban environment and the social transformations. The characteristics required for a city in order to be classified as a global city are then identified and analyzed. Finally, are being explored the characteristics that have highlighted the city of New York and the city-state of Singapore into world cities.

Περιεχόμενα

Περίληψη	
Abstract	
Κατάλογος Πινάκων	
Κατάλογος Διαγραμμάτων	
Κατάλογος Εικόνων	
Εισαγωγή.....	1
Κεφάλαιο 1: Παγκοσμιοποίηση.....	2
1.1 Ορισμός της παγκοσμιοποίησης.....	3
1.2 Όψεις της παγκοσμιοποίησης.....	6
1.2.1 Οικονομική Παγκοσμιοποίηση.....	6
1.2.2 Πολιτική Παγκοσμιοποίηση.....	8
1.2.3 Πολιτιστική Παγκοσμιοποίηση.....	9
1.3 Παγκοσμιοποίηση και Εθνική Κουλτούρα.....	12
Κεφάλαιο 2: Παγκόσμιες Πόλεις.....	14
2.1 Η Επίδραση της Παγκοσμιοποίησης στο Αστικό Περιβάλλον.....	14
2.1.1 Πληθυσμιακές Επιπτώσεις της Παγκοσμιοποίησης.....	15
2.2 Ορισμός της Παγκόσμιας πόλης.....	17
2.3 Οι Παθολογίες των Παγκόσμιων Πόλεων.....	22
Κεφάλαιο 3: Παραδείγματα Μελέτης.....	25
3.1 Νέα Υόρκη.....	25
3.2 Σιγκαπούρη.....	33
Κεφάλαιο 4: Συμπεράσματα.....	40
Βιβλιογραφία.....	43

Κατάλογος Πινάκων

Πίνακας 3.1 Ο πολιτισμός σε αριθμούς στην πόλη της Νέας Υόρκης.....	28
Πίνακας 3.2 Δείκτης παγκόσμιας οικονομικής ισχύος.....	30
Πίνακας 3.3 Παγκόσμια κατάταξη σε Έρευνα και Ανάπτυξη.....	31
Πίνακας 3.4 Αεροδρόμια με τις περισσότερες απ' ευθείας διεθνείς πτήσεις.....	31
Πίνακας 3.5 Ο πολιτισμός σε αριθμούς στη Σιγκαπούρη.....	34

Κατάλογος Διαγραμμάτων

Διάγραμμα 1.1 Παγκόσμιες πωλήσεις έργων τέχνης μέσω διαδικτύου.....	12
Διάγραμμα 2.1 Εκτίμηση παγκόσμιου αστικού και αγροτικού πληθυσμού το 2050..	16
Διάγραμμα 2.2 Παγκόσμιος αστικός και αγροτικός πληθυσμός.....	17

Κατάλογος Εικόνων

Εικόνα 2.1 Εύπορη γειτονιά και γκέτο στη Νέα Υόρκη.....	24
Εικόνα 2.2 Διακριτός διαχωρισμός μεταξύ γειτονιάς πλουσίων και φτωχών στο Σάο Πάολο της Βραζιλίας.....	24
Εικόνα 3.1 Το Metropolitan Museum of Art στη Νέα Υόρκη.....	27
Εικόνα 3.2 Θέατρα στο Broadway της Νέας Υόρκης.....	27
Εικόνα 3.3 Το Άγαλμα της Ελευθερίας στη Νέα Υόρκη.....	32
Εικόνα 3.4 Το πάρκο Central Park στη Νέα Υόρκη.....	32
Εικόνα 3.5 Η πλατεία Times Square στη Νέα Υόρκη.....	33
Εικόνα 3.6 Το Εθνικό Μουσείο της Σιγκαπούρης.....	34
Εικόνα 3.7 Το Αεροδρόμιο Changi στη Σιγκαπούρη.....	37
Εικόνα 3.8 Το πάρκο Gardens By The Bay στη Σιγκαπούρη.....	38
Εικόνα 3.9 Το συγκρότημα Marina Bay Sands στη Σιγκαπούρη.....	39
Εικόνα 3.10 Το θεματικό πάρκο Universal Studios στη Σιγκαπούρη.....	39

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να προσδιορίσουμε το φαινόμενο των παγκόσμιων πόλεων μέσα από τα οικονομικά, τεχνολογικά, κοινωνικά και πολιτιστικά χαρακτηριστικά που αυτές παρουσιάζουν στη σύγχρονη εποχή. Αρχικά, μέσα από ορισμούς που συμπληρώνουν ο ένας τον άλλον, θα εξετάσουμε το δυναμικό φαινόμενο της παγκοσμιοποίησης, το οποίο έχει άμεση επίπτωση στη διαμόρφωση του αστικού περιβάλλοντος και εξελίσσεται διαρκώς και παράλληλα με την εξέλιξη του ανθρώπινου είδους και της τεχνολογίας. Θα διερευνηθούν οι τρόποι με τους οποίους το σύγχρονο ρεύμα της παγκοσμιοποίησης που διανύουμε σήμερα επηρεάζει την οικονομική, πολιτική και πολιτιστική ζωή του κόσμου και κατά πόσο η διαδικασία αυτή τείνει να ομοιογενοποιήσει τους πολιτισμούς ανά τον κόσμο δημιουργώντας μια παγκόσμια κουλτούρα ή, απλά, αποτελεί μια εξελικτική διαδικασία η οποία μεταβάλλει τους συνηθισμένους κοινωνικούς σχηματισμούς, δημιουργώντας κάτι καινούριο και διαφορετικό.

Στο δεύτερο κεφάλαιο θα εξετάσουμε τους τρόπους με τους οποίους η διαδικασία της παγκοσμιοποίησης επηρεάζει και αναδιαμορφώνει το αστικό περιβάλλον με αποτέλεσμα το αυξημένο και πρωτοφανές κύμα αστικοποίησης, το οποίο βρίσκεται σε εξέλιξη. Μέσα από μελέτες σημαντικών ερευνητών του φαινομένου, θα προσπαθήσουμε να προσδιορίσουμε τα χαρακτηριστικά των πόλεων οι οποίες συγκεντρώνουν το παγκόσμιο ενδιαφέρον και αποτελούν οικονομικά, πολιτικά και πολιτιστικά παγκόσμια κέντρα, κόμβους μεταφορών και τηλεπικοινωνιών, και παγκόσμιους δημοφιλείς προορισμούς για εργασία και τουρισμό, αναδεικνύοντάς τις σε πόλεις του κόσμου ή, αλλιώς, παγκόσμιες πόλεις.

Στο τρίτο, και τελευταίο, μέρος θα παρουσιάσουμε τα χαρακτηριστικά τα οποία έχουν αναδείξει σε παγκόσμιες πόλεις την πόλη της Νέας Υόρκης και την πόλη-κράτος της Σγκαπούρης.

Η επιλογή του θέματος της παρούσας εργασίας είναι αποτέλεσμα του αυξημένου ενδιαφέροντος που παρουσιάζει η διαδικασία της παγκοσμιοποίησης και των επιπτώσεών της στην καθημερινότητα των πολιτών σε όλο τον κόσμο, καθώς και της επίδρασής της στους αστικούς και κοινωνικούς μετασχηματισμούς. Οι σύγχρονες πόλεις επηρεάζονται άμεσα από την παγκοσμιοποίηση και η μία ανταγωνίζεται την άλλη για το ποια θα συγκεντρώσει το παγκόσμιο ενδιαφέρον και θα προσελκύσει περισσότερους ανθρώπους και κεφάλαια. Είναι μία διαδικασία η οποία, ιδίως από τη δεκαετία του 1980 και μετά, έχει προκαλέσει το παγκόσμιο ενδιαφέρον στους επιστημονικούς, και όχι μόνο, κύκλους, εξελίσσεται σήμερα και, λόγω της δυναμικότητάς της, θα εξακολουθήσει να συγκεντρώνει τα βλέμματα των αναλυτών και των πολιτών του κόσμου και στο μέλλον.

Τα ερωτήματα που τίθενται είναι τα εξής: ποιός είναι ο ρόλος της παγκοσμιοποίησης στη δημιουργία των παγκόσμιων πόλεων; γιατί αποτελούν πόλο έλξης ορισμένες πόλεις, στην περίπτωσή μας η Νέα Υόρκη και η Σιγκαπούρη, και πώς έχουν καταφέρει να συγκεντρώνουν το παγκόσμιο ενδιαφέρον και να προσελκύουν ανθρώπους και επιχειρήσεις; ποια είναι τα χαρακτηριστικά εκείνα που τις καθιστούν πόλεις του κόσμου και ενισχύουν την παγκόσμια κυριαρχία τους; Η πόλη της Νέας Υόρκης επιλέχθηκε ως παράδειγμα μελέτης λόγω της ιστορίας της ως παγκόσμια οικονομική δύναμη και κέντρο πολιτισμού και μετανάστευσης από τις αρχές του 20^{ου} αιώνα και εξακολουθεί ακόμα και σήμερα να παρουσιάζει έντονα τα χαρακτηριστικά μιας παγκόσμιας πόλης βρισκόμενη στην κορυφή της παγκόσμιας κατάταξης, ενώ η πόλη-κράτος της Σιγκαπούρης επιλέχθηκε λόγω της μεγάλης προόδου που έχει σημειώσει μέσα σε πολύ λίγα χρόνια, από το 1965 που ανεξαρτητοποιήθηκε, και έχει καταφέρει σε αυτό το διάστημα, από μία φτωχή χώρα, να γίνει μία χώρα υψηλών εισοδημάτων και να βρίσκεται μέσα στην πρώτη πεντάδα της παγκόσμιας κατάταξης για τις παγκόσμιες πόλεις.

Η μεθοδολογία της παρούσας εργασίας στηρίχθηκε στη βιβλιογραφική διερεύνηση των παραπάνω ζητημάτων μέσα από την ελληνική και διεθνή, κυρίως, βιβλιογραφία και από πηγές που αντλήθηκαν από το διαδίκτυο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗ

Η παγκοσμιοποίηση είναι μια διαδικασία αλληλεπίδρασης και ολοκλήρωσης μεταξύ ανθρώπων, εταιρειών και κυβερνήσεων διαφορετικών εθνών, μια διαδικασία που κατευθύνεται από το διεθνές εμπόριο και τις επενδύσεις. Στη σύγχρονη εποχή, υποστηρίζεται σημαντικά από την τεχνολογία των πληροφοριών και των τηλεπικοινωνιών. Η διαδικασία αυτή έχει επιπτώσεις στο περιβάλλον, στον πολιτισμό, στα πολιτικά συστήματα, στην οικονομική ανάπτυξη και στην ευημερία των κοινωνιών σε όλο τον κόσμο¹.

Ο όρος «παγκοσμιοποίηση» έχει συνδεθεί περισσότερο με τις πολυεθνικές ή διεθνικές επιχειρήσεις και τον αυξανόμενο ρόλο που αυτές διαδραματίζουν, επεκτείνοντας τη δραστηριότητά τους σε περισσότερες από μία χώρες. Οι δραστηριότητες αυτών των επιχειρήσεων, από την παραγωγή μέχρι και το μάρκετινγκ, ολοκληρώνονται όλο και

¹ <https://www.globalization101.org/what-is-globalization/> (ημερομηνία επίσκεψης: 8/5/2019)

περισσότερο σε παγκόσμια κλίμακα. Επίσης, η παγκοσμιοποίηση συνδέεται με τη δημιουργία μιας παγκόσμιας κουλτούρας η οποία, για παράδειγμα, εντοπίζεται στις ταινίες του Hollywood, που είναι δημοφιλείς σε όλο τον κόσμο και στην αυξανόμενη διάδοση και εδραίωση της παγκόσμιας μουσικής (world music). Πολλοί, όπως οι Paul Knox & Steven Pinch, υποστηρίζουν ότι η παγκοσμιοποίηση οδηγεί σε μία τάση ομοιογενοποίησης της κουλτούρας με τη δημιουργία πολιτισμικών διασυνδέσεων μεταξύ των χωρών σε ολόκληρο τον πλανήτη, μία τάση που επιταχύνεται από την ανάπτυξη της τεχνολογίας των τηλεπικοινωνιακών συστημάτων, καθιστώντας δυνατή την πολύ γρήγορη μετάδοση εικόνων και πληροφοριών από τη μία άκρη του κόσμου στην άλλη².

Η παγκοσμιοποίηση δεν είναι καινούργια ως έννοια. Για χιλιάδες χρόνια, άνθρωποι και εταιρείες διενεργούσαν αγοραπωλησίες μεταξύ τους σε τεράστιες αποστάσεις, όπως μέσω του Δρόμου του Μεταξιού στην Κεντρική Ασία που συνέδεε την Κίνα και την Ευρώπη κατά τη διάρκεια του Μεσαίωνα. Στην πραγματικότητα, πολλά από τα χαρακτηριστικά του σημερινού κύματος της παγκοσμιοποίησης είναι παρόμοια με αυτά που επικρατούσαν πριν από το ξέσπασμα του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου το 1914. Ωστόσο, οι πολιτικές και οι τεχνολογικές εξελίξεις των τελευταίων δεκαετιών ώθησαν την αύξηση του διασυνοριακού εμπορίου, των επενδύσεων και της μετανάστευσης σε τέτοιο βαθμό ώστε πολλοί μελετητές πιστεύουν ότι ο κόσμος έχει εισέλθει σε ποιοτικά νέα φάση της οικονομικής του ανάπτυξης³.

1.1 Ορισμός της Παγκοσμιοποίησης

Είναι ιδιαίτερα δύσκολο να αποδοθεί ένας μοναδικός και συγκεκριμένος ορισμός της παγκοσμιοποίησης από τη στιγμή που το φαινόμενο αυτό σχετίζεται με πολλές και διαφορετικές πτυχές της συμπεριφοράς των ανθρώπων, οι οποίες αλληλεπιδρούν και αλληλοεξαρτώνται και οι οποίες μεταβάλλονται κατά το πέρασμα του χρόνου. Ένα κοινό στοιχείο των περισσότερων ορισμών που έχουν διατυπωθεί, είναι το οικονομικό.

Ο McGrew⁴ έχει εντοπίσει μία σειρά στοιχείων τα οποία, όταν συνυπάρχουν, σημαίνει ότι προκύπτει μία παγκόσμια κοινωνία. Συγκεκριμένα υποστηρίζει:

1. Ότι η παράδοση του Διαφωτισμού, σύμφωνα με την οποία όλοι οι άνθρωποι του κόσμου έχουν τις ίδιες ανάγκες και προσδοκίες και ότι οι πράξεις τους υποκινούνται από τις ίδιες αξίες, έχει υιοθετηθεί από την πλειοψηφία των πολιτικών ηγετών στις περισσότερες χώρες.

² Paul Knox & Steven Pinch, *Κοινωνική Γεωγραφία των Πόλεων*, εκδ. Σαββάλας, Αθήνα 2009, σελ. 84-85

³ <https://www.globalization101.org/what-is-globalization/> (ημερομηνία επίσκεψης: 8/5/2019)

⁴ Mc Grew, αναφέρεται στον Robin Cohen, *Παγκόσμια Διασπορά*, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα 2003, σελ. 277-278

2. Ότι υπάρχει μία οικολογική, τεχνολογική, οικονομική και χρηματιστηριακή αλληλεξάρτηση μεταξύ των χωρών όλου του κόσμου.
3. Ότι επικρατεί η αυξανόμενη και επιβεβαιωμένη αντίληψη ότι η γη είναι ένας ενιαίος τόπος.
4. Ότι ο κόσμος δεν είναι διχασμένος μετά την κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης.
5. Ότι υπάρχει ελεύθερη ροή και διακίνηση αγαθών, κεφαλαίων, γνώσεων, εικόνων, επικοινωνιών, πολιτισμού, μόδας και πεποιθήσεων.
6. Ότι οδεύουμε προς μία παγκόσμια τάξη με κοινές αξίες, διαδικασίες και δομές.

Ο καθηγητής κοινωνιολογίας του πανεπιστημίου Aberdeen στη Σκωτία Roland Robertson, ορίζει την παγκοσμιοποίηση ως εξής: «Η παγκόσμια συμπίεση και η εντατικοποίηση της συνείδησης του κόσμου ως συνόλου»⁵.

Σύμφωνα με τον Anthony Giddens, «[...] Η παγκοσμιοποίηση μπορεί να οριστεί ως η εντατικοποίηση των παγκόσμιων κοινωνικών σχέσεων που συνδέουν μακρινές τοπικότητες με τέτοιο τρόπο, ώστε τα τοπικά γεγονότα να συνδιαμορφώνονται από μακρινά συμβάντα και αντίστροφα»⁶.

Σύμφωνα με τη Saskia Sassen, η παγκοσμιοποίηση αποτελείται στην πραγματικότητα από δύο ξεχωριστά σύνολα δυναμικής. Το ένα από αυτά εμπλέκεται στο σχηματισμό παγκόσμιων θεσμών και διαδικασιών, όπως ο Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου (ΠΟΕ), οι παγκόσμιες χρηματοπιστωτικές αγορές, ο νέος κοσμοπολιτισμός και τα δικαστήρια εγκλημάτων πολέμου. Οι πρακτικές και οι οργανωτικές μορφές μέσω των οποίων λειτουργούν αυτές οι δυναμικές, αποτελούν διαδικασίες οι οποίες τυπικά θεωρούνται παγκόσμιας κλίμακας. Το δεύτερο σύνολο διαδικασιών δεν συντελείται απαραίτητα σε παγκόσμια κλίμακα, αλλά αποτελεί μέρος της παγκοσμιοποίησης. Αυτές οι διαδικασίες διεξάγονται βαθιά εντός των εδαφών και των θεσμικών τομέων που έχουν, σε μεγάλο βαθμό, κατασκευαστεί σε εθνικούς όρους. Παρόλο που οι διαδικασίες αυτές εντοπίζονται σε εθνικό επίπεδο, περιλαμβάνουν διασυνοριακά δίκτυα και σχηματισμούς συνδέοντας πολλαπλά τοπικές ή εθνικές διεργασίες και φορείς. Μεταξύ αυτών των διαδικασιών συμπεριλαμβάνονται:

- Διασυνοριακά δίκτυα ακτιβιστών που ασχολούνται με συγκεκριμένα θέματα τοπικών αγώνων με ρητή ή σιωπηρή παγκόσμια ατζέντα, όπως συμβαίνει με πολλές οργανώσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων και περιβάλλοντος.
- Συγκεκριμένες πτυχές των κρατικών εργασιών, π.χ. ορισμένες νομισματικές και φορολογικές πολιτικές που είναι κρίσιμες για τη σύσταση των παγκόσμιων αγορών και πρέπει να εφαρμοστούν σε έναν αυξανόμενο αριθμό χωρών, συχνά κάτω από την τεράστια πίεση του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου (ΔΝΤ), της κυβέρνησης των ΗΠΑ και άλλων παγκόσμιων οργανισμών.

⁵ Roland Robertson, *Globalization. Social Theory and Global Culture*, London 1992, σελ. 129-137

⁶ Anthony Giddens, *Οι Συνέπειες της Νεωτερικότητας*, εκδόσεις Κριτική, Αθήνα 2001, σελ. 64

- Χρήση στα εθνικά δικαστήρια διεθνών μέσων, είτε πρόκειται για ανθρώπινα δικαιώματα είτε για πράξεις που συνδέονται με τον ΠΟΕ.
- Μη κοσμοπολίτικες μορφές παγκόσμιας πολιτικής που παραμένουν βαθιά συνδεδεμένες ή εστιασμένες σε τοπικά ζητήματα και αγώνες, ωστόσο, αποτελούν μέρος των παγκόσμιων πλευρικών δικτύων⁷.

Τέλος, δε θα μπορούσαμε να παραλείψουμε την περιγραφή για την παγκοσμιοποίηση που έκαναν οι Marx και Engels στο Μανιφέστο του Κομμουνιστικού Κόμματος πριν από 171 χρόνια: «[...] η ανάγκη να μεγαλώνει ολοένα την πώληση των προϊόντων της κυνηγά την αστική τάξη πάνω σ' όλη τη γήινη σφαίρα. Είναι υποχρεωμένη να φωλιάζει παντού, να εγκαθίσταται παντού, να δημιουργεί παντού σχέσεις. Με την εκμετάλλευση της παγκόσμιας αγοράς, η αστική τάξη διαμόρφωσε κοσμοπολίτικα την παραγωγή και την κατανάλωση όλων των χωρών. Προς μεγάλη λύπη των αντιδραστικών, αφαίρεσε το εθνικό έδαφος κάτω από τα πόδια της βιομηχανίας. Εκμηδενίστηκαν κι εξακολουθούν ακόμα καθημερινά να εκμηδενίζονται οι παμπάλαιες εθνικές βιομηχανίες. Εκτοπίζονται από νέες βιομηχανίες που η εισαγωγή τους γίνεται ζωτικό ζήτημα για όλα τα πολιτισμένα έθνη, από βιομηχανίες που δεν επεξεργάζονται πια ντόπιες πρώτες ύλες, αλλά πρώτες ύλες που βρίσκονται στις πιο απομακρυσμένες ζώνες και που τα προϊόντα τους δεν καταναλώνονται μονάχα στην ίδια τη χώρα, αλλά ταυτόχρονα σε όλα τα μέρη τον κόσμο. Στη θέση των παλιών αναγκών, που ικανοποιούνταν από τα εθνικά προϊόντα, μπαίνουν καινούργιες ανάγκες που για να ικανοποιηθούν απαιτούν προϊόντα των πιο απομακρυσμένων χωρών. Στη θέση της παλιάς τοπικής και εθνικής αυτάρκειας και αποκλειστικότητας, μπαίνει μια ολόπλευρη συναλλαγή, μια ολόπλευρη αλληλεξάρτηση των εθνών. Κι αυτό που γίνεται στην υλική παραγωγή γίνεται και στην πνευματική παραγωγή. Τα πνευματικά προϊόντα των μεμονωμένων εθνών γίνονται κοινό χτήμα. Η εθνική μονομέρεια και ο εθνικός περιορισμός γίνονται όλο και πιο αδύνατα και από τις πολλές εθνικές και τοπικές φιλολογίες διαμορφώνεται μια παγκόσμια φιλολογία. Με τη γρήγορη βελτίωση όλων των εργαλείων παραγωγής, με την απεριόριστη διευκόλυνση των επικοινωνιών, η αστική τάξη τραβάει στον πολιτισμό όλα, ακόμα και τα πιο βάρβαρα έθνη. Οι φτηνές τιμές των εμπορευμάτων της είναι το βαρύ πυροβολικό που γκρεμίζει όλα τα σινικά τείχη, και που αναγκάζει να συνθηκολογήσει ακόμα και το πιο σκληροτράχηλο μίσος των βαρβάρων ενάντια στους ξένους. Αναγκάζει όλα τα έθνη να δεχτούν τον αστικό τρόπο παραγωγής, αν δεν θέλουν να χαθούν. Τα αναγκάζει να εισαγάγουν στη χώρα τους το λεγόμενο πολιτισμό, δηλαδή να γίνουν αστοί. Με μια λέξη, δημιουργεί έναν κόσμο "κατ' εικόνα της"⁸.

⁷ Saskia Sassen, «Globalization or denationalization?», *Review of International Political Economy*, Vol. 10, no.1, 2003, pp. 1-2, διαθέσιμο στη διεύθυνση:

<http://www.saskiasassen.com/PDFs/publications/Globalization-or-Denationalization.pdf> (ημερομηνία επίσκεψης: 13/5/2019)

⁸ K. Marx, F. Engels, *Μανιφέστο του Κομμουνιστικού Κόμματος*, εκδόσεις Σύγχρονη Εποχή, Αθήνα 1994, σελ. 18-19 (Γράφτηκε από τον Κ. Μαρξ και τον Φ. Ένγκελς στην περίοδο από το Δεκέμβριο του 1847 ως το Γενάρη του 1848. Πρώτη φορά τυπώθηκε το Φλεβάρη/Μάρτη του 1848 στο Λονδίνο)

1.2 Όψεις της παγκοσμιοποίησης

1.2.1 Οικονομική Παγκοσμιοποίηση

Η οικονομική παγκοσμιοποίηση αναφέρεται στην εντατικοποίηση και εξάπλωση των οικονομικών αλληλεπιδράσεων σε ολόκληρη τη γήινη σφαίρα. Οι γιγάντιες ροές κεφαλαίου και η τεχνολογία έχουν ενθαρρύνει το εμπόριο αγαθών και υπηρεσιών και οι αγορές έχουν επεκτείνει την εμβέλειά τους σε όλο τον κόσμο, σε μία διαδικασία δημιουργίας νέων δεσμών μεταξύ εθνικών οικονομιών. Αντανακλά τη συνεχιζόμενη επέκταση και την αμοιβαία ολοκλήρωση των συνόρων της αγοράς και είναι μία τάση μη αναστρέψιμη για την οικονομική ανάπτυξη σε ολόκληρο τον κόσμο. Τεράστιες διεθνικές εταιρείες και πανίσχυροι διεθνείς οικονομικοί θεσμοί και οργανισμοί έχουν αναδειχθεί ως τα σημαντικότερα δομικά στοιχεία της παγκόσμιας οικονομικής τάξης του 21^{ου} αιώνα.

Το σύστημα σταθερών ισοτιμιών Bretton Woods⁹, έθεσε τα θεσμικά θεμέλια για τη δημιουργία τριών νέων διεθνών οικονομικών οργανισμών: α) το ΔΝΤ, το οποίο δημιουργήθηκε για τη διαχείριση του διεθνούς νομισματικού συστήματος, β) η Διεθνής Τράπεζα για Ανασυγκρότηση και Ανάπτυξη, γνωστή αργότερα ως Παγκόσμια Τράπεζα, η οποία αρχικά σχεδιάστηκε για να παρέχει δάνεια για την ανασυγκρότηση της μεταπολεμικής Ευρώπης κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1950, ωστόσο, ο σκοπός της επεκτάθηκε στη χρηματοδότηση διαφόρων βιομηχανικών σχεδίων σε αναπτυσσόμενες χώρες σε όλο τον κόσμο και γ) η Γενική Συμφωνία Δασμών και Εμπορίου (ΓΣΔΕ), η οποία συστάθηκε το 1947 ως μία παγκόσμια εμπορική οργάνωση που ασχολείται με τον σχεδιασμό και την επιβολή πολυμερών εμπορικών συμφωνιών. Το 1995, ο ΠΟΕ ιδρύθηκε ως ο διάδοχος οργανισμός της ΓΣΔΕ. Κατά τη δεκαετία του 1990, ο ΠΟΕ έγινε το επίκεντρο της έντονης δημόσιας αμφισβήτησης σχετικά με τον σχεδιασμό και τις επιπτώσεις της οικονομικής παγκοσμιοποίησης¹⁰.

Η πρόοδος της επιστήμης και των τεχνολογιών έχει μειώσει σημαντικά το κόστος των μεταφορών και των επικοινωνιών, καθιστώντας δυνατή την οικονομική παγκοσμιοποίηση. Το σημερινό κόστος των θαλάσσιων μεταφορών είναι το μισό εκείνου του 1930, των αερομεταφορών το 1/6 και των τηλεπικοινωνιών το 1%. Το επίπεδο των τιμών των υπολογιστών το 1990 ήταν περίπου το 1/125 από αυτό του 1960, και το 1998 μειώθηκε κατά περίπου 80%. Αυτό το φαινόμενο της συμπίεσης του χώρου και του χρόνου, λόγω της τεχνολογικής προόδου, μείωσε σημαντικά το κόστος του διεθνούς εμπορίου και των επενδύσεων, καθιστώντας έτσι δυνατή την

⁹ <https://www.thebalance.com/bretton-woods-system-and-1944-agreement-3306133> (ημερομηνία επίσκεψης: 14/5/2019)

¹⁰ Manfred B. Steger, *Globalization: A Very Short Introduction*, Oxford University Press, New York 2003, p. 38, διαθέσιμο στη διεύθυνση: https://www.academia.edu/7176061/Steger_Manfred.2003_.Globalization_A_very_short_introduction (ημερομηνία επίσκεψης: 14/5/2019)

οργάνωση και τον συντονισμό της παγκόσμιας παραγωγής. Για παράδειγμα, ένα αυτοκίνητο της Ford έχει σχεδιαστεί στη Γερμανία, το σύστημα ταχυτήτων παράγεται στην Κορέα, η αντλία στις ΗΠΑ και ο κινητήρας στην Αυστραλία. Είναι ακριβώς η τεχνολογική πρόοδος που κατέστησε δυνατή την παγκόσμια παραγωγή αυτού του είδους. Επιπλέον, η ανάπτυξη της οικονομίας που βασίζεται στη δικτύωση έχει δημιουργήσει μία μεγάλη ομάδα «αόρατων» επιχειρήσεων, καθιστώντας την έννοια των εθνικών συνόρων και των αποστάσεων, μικρής σημασίας για ορισμένες οικονομικές δραστηριότητες¹¹.

Εάν η τεχνολογική πρόοδος και η ανάπτυξη της τεχνολογίας των πληροφοριών θεωρούνται ως η τεχνολογική κινητήρια δύναμη για την οικονομική παγκοσμιοποίηση, τότε η προσανατολισμένη στην αγορά μεταρρύθμιση, η οποία διεξάγεται σε ολόκληρο τον κόσμο, πρέπει να θεωρείται ως η θεσμική κινητήρια δύναμη προς αυτή την τάση. Στο πλαίσιο της ΓΣΔΕ και του ΠΟΕ, πολλές χώρες έχουν μειώσει σταδιακά τους δασμολογικούς και μη δασμολογικούς φραγμούς και όλο και περισσότερες χώρες απελευθερώνουν τις κινήσεις των λογαριασμών και των κεφαλαίων τους. Όλα αυτά έχουν δώσει μεγάλη ώθηση στην ανάπτυξη του εμπορίου και των επενδύσεων. Οι πολυεθνικές εταιρείες έχουν καταστεί οι κύριοι φορείς της οικονομικής παγκοσμιοποίησης. Οργανώνουν παγκοσμίως την παραγωγή και κατανέμουν τους πόρους ανάλογα στην αρχή της μεγιστοποίησης του κέρδους. Η παγκοσμιοποίηση του χρηματοπιστωτικού τομέα έχει γίνει η ταχύτερα αναπτυσσόμενη και σημαντικότερη πτυχή της οικονομικής παγκοσμιοποίησης. Η διεθνής χρηματοδότηση τέθηκε σε ισχύ προκειμένου να εξυπηρετήσει τις ανάγκες του διεθνούς εμπορίου και των επενδυτικών δραστηριοτήτων. Συγκριτικά με τις αγορές εμπορευμάτων και εργασίας, η χρηματοπιστωτική αγορά είναι η μόνη που έχει ταυτιστεί με την παγκοσμιοποίηση με την αληθινή έννοια του όρου. Η διαδικασία της παγκοσμιοποίησης της οικονομίας αναφέρεται επίσης στη διαδικασία της παγκόσμιας βιομηχανικής αναδιάρθρωσης και αναπροσαρμογής. Με την ανάπτυξη της επιστήμης και της τεχνολογίας και την αύξηση του εισοδήματος, οι βιομηχανικές δομές όλων των χωρών έχουν αναπροσαρμοστεί και αναβαθμιστεί. Τα τελευταία χρόνια, οι αναπτυσσόμενες χώρες της δύσης εισέρχονται σταδιακά στην εποχή της οικονομίας της γνώσης και έχουν αρχίσει να μεταφέρονται στις αναπτυσσόμενες χώρες πολλές βιομηχανίες έντασης εργασίας με αδύναμες διεθνείς συνθήκες ανταγωνισμού. Αυτή η διαδικασία μετατόπισης των βιομηχανιών μεταξύ των χωρών προωθεί σε βάθος την ανάπτυξη της οικονομικής παγκοσμιοποίησης. Η οικονομική παγκοσμιοποίηση έχει εντείνει τον ανταγωνισμό στη διεθνή αγορά μεταξύ των επιχειρήσεων διαφορετικών χωρών. Προκειμένου να αυξήσουν τη θέση τους και να βελτιώσουν την ανταγωνιστικότητά τους στην διεθνή αγορά, τόσο οι εγχώριες επιχειρήσεις όσο και οι επιχειρήσεις από άλλες χώρες καταφεύγουν σε

¹¹ Gao Shangquan, «Economic Globalization: Trends, Risks and Risk Prevention», United Nations Department of *Economic & Social Affairs*, Paper No. 1, New York 2000, p. 1, διαθέσιμο στη διεύθυνση: https://www.un.org/en/development/desa/policy/cdp/cdp_background_papers/bp2000_1.pdf (ημερομηνία επίσκεψης: 14/5/2019)

συγκωνεύσεις και εξαγορές η μία μετά την άλλη, γεγονός το οποίο έχει οδηγήσει σε ένα μεγάλο κύμα βιομηχανικής αναδιάρθρωσης¹².

1.2.2 Πολιτική Παγκοσμιοποίηση

Παραδοσιακά, η άσκηση πολιτικής αποτελούσε αποκλειστική αρμοδιότητα των εθνικών κρατών. Οι εθνικές κυβερνήσεις ήταν υπεύθυνες για τη διατήρηση της ασφάλειας και της οικονομικής ευημερίας των πολιτών τους, καθώς και για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και του περιβάλλοντος εντός των συνόρων τους. Με τις παγκόσμιες οικολογικές αλλαγές, την ολοένα και πιο ολοκληρωμένη παγκόσμια οικονομία και άλλες παγκόσμιες τάσεις, η πολιτική δραστηριότητα γίνεται όλο και περισσότερο σε παγκόσμιο επίπεδο. Στη σημερινή εποχή της παγκοσμιοποίησης, η πολιτική μπορεί να λάβει χώρα πάνω από το εθνικό κράτος μέσω προγραμμάτων πολιτικής ολοκλήρωσης όπως η Ευρωπαϊκή Ένωση και μέσω διακυβερνητικών οργανώσεων όπως το ΔΝΤ, η Παγκόσμια Τράπεζα, ο ΠΟΕ, ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ) και η Ομάδα των Είκοσι (G20). Η πολιτική δραστηριότητα μπορεί επίσης να ξεπεράσει τα εθνικά σύνορα μέσω των παγκόσμιων κινήματων και των μη κερδοσκοπικών οργανώσεων (ΜΚΟ). Οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών ενεργούν παγκοσμίως, σχηματίζοντας συμμαχίες με οργανισμούς άλλων χωρών, χρησιμοποιώντας παγκόσμια συστήματα επικοινωνιών και ασκώντας πιέσεις σε διεθνείς οργανισμούς και άλλους φορείς άμεσα, αντί να εργάζονται μέσω των εθνικών τους κυβερνήσεων¹³.

Ο ΟΗΕ ιδρύθηκε το 1945, μετά το δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο, από 51 χώρες και σήμερα απαριθμεί 193 χώρες-μέλη. Είναι ένας διεθνής οργανισμός που δεσμεύεται για τη διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας, την ανάπτυξη φιλικών σχέσεων μεταξύ των εθνών, την προώθηση της κοινωνικής προόδου, τη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου, τη διαφύλαξη των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και την εναρμόνιση των δράσεων των κρατών¹⁴.

Η αυξανόμενη τάση της πολιτικής παγκοσμιοποίησης έχει αποδυναμώσει τις λειτουργίες του εθνικού κράτους, του οποίου η εσωτερική και εξωτερική κυριαρχία περιορίζεται συνεχώς. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο Ευστράτιος Αλμπάνης: «[...] Ως αποτέλεσμα της παγκοσμιοποίησης και της συνολικής πολιτισμικής μεταβολής που συντελείται σήμερα παγκοσμίως, το έθνος αποδυναμώνεται λειτουργικά και απαξιώνεται συμβολικά, [...] ενώ το κράτος, του οποίου η εσωτερική και εξωτερική κυριαρχία περιορίζεται συνεχώς, συρρικνώνεται και αποδυναμώνεται ως προς τις λειτουργίες και τις δυνατότητές του, χάνει το μονοπώλιο άσκησης νόμιμης βίας και μετατρέπεται σε μηχανισμό τοπικής διαχείρισης και σε έκφραση

¹² Gao Shangquan, ό.π., σελ. 2-3

¹³ <https://www.globalpolicy.org/globalization/globalization-of-politics.html> (ημερομηνία επίσκεψης: 15/5/2019)

¹⁴ https://www.unric.org/el/index.php?option=com_content&view=article&id=16&Itemid=10 (ημερομηνία επίσκεψης: 15/5/2019)

μιας παγκόσμιας υπερεθνικής τάξης. [...] Ταυτοχρόνως, ομογενοποιείται παγκοσμίως και ο πολιτικός λόγος, ο οποίος επιχειρείται να απομειωθεί σε λόγο της καθημερινότητας, της αγοράς, του διάχυτου κινδύνου ή της παγκόσμιας τάξης, η πολιτική επιχειρείται να στεγανοποιηθεί, να αποστειρωθεί και να απομειωθεί σε τεχνοκρατική διαχείριση και σε έκφραση μιας παγκόσμιας υπερεθνικής πολιτικής τάξης και η πολιτική εξουσία να μετατραπεί σε έκφραση της τάξης αυτής, ενώ η πολιτική ιδεολογία έχει από καιρό αποσυντεθεί και παρακμάσει»¹⁵.

1.2.3 Πολιτιστική Παγκοσμιοποίηση

Η διαδικασία της παγκοσμιοποίησης επηρεάζει σημαντικά όλες τις πτυχές του πολιτισμού όπως την τέχνη, τη γλώσσα, τη θρησκεία, τη διάνοηση, την επικοινωνία και την κοινωνική οργάνωση¹⁶. Σύμφωνα με τον Waters, η πολιτισμική παγκοσμιοποίηση έχει δύο σημεία αναφοράς: τη ροή σημείων, συμβόλων και πληροφοριών σε ολόκληρο τον κόσμο και τις αντιδράσεις προς αυτή τη ροή¹⁷.

Ο πολιτισμός είναι μια δυναμική διαδικασία αλλαγής και όχι ένα άκαμπτο σύνολο μορφών ή παραμέτρων που πρέπει να τηρούνται αυστηρά. Όπως αναφέρεται στην Παγκόσμια Επιτροπή Πολιτισμού και Ανάπτυξης, μια κοινωνία δεν είναι στατική ούτε αμετάβλητη· είναι μια σταθερή κατάσταση ροής, που επηρεάζει και επηρεάζεται από άλλες απόψεις και εκφραστικές μορφές του κόσμου¹⁸.

Η άποψη της «ΜακΝτοναλντοποίησης»

Η τεχνολογία έχει πλέον δημιουργήσει τη δυνατότητα και την πιθανότητα μιας παγκόσμιας κουλτούρας. Το διαδίκτυο, τα σύγχρονα μέσα τηλεπικοινωνιών, οι δορυφόροι και η καλωδιακή τηλεόραση σαρώνουν τα πολιτιστικά όρια. Οι παγκόσμιες εταιρείες ψυχαγωγίας διαμορφώνουν τις αντιλήψεις και τα όνειρα των απλών πολιτών όπου και αν αυτοί ζουν προάγοντας, κατά κύριο λόγο, τα δυτικά ιδεώδη του καπιταλισμού¹⁹. Ένας ορισμός της παγκοσμιοποίησης ως «Αμερικανοποίηση» ή, ίσως, η «ΜακΝτοναλντοποίηση» του κόσμου, παρουσιάζει την παγκοσμιοποίηση ως μια διαδικασία που οδηγείται από την αμερικανική καταναλωτική κουλτούρα η οποία ανάτρεπει άλλους πολιτισμούς²⁰. Σε αυτή την περίπτωση, συντελείται μία ομοιογενοποίηση των διαφορετικών πολιτισμών η οποία, στην ακραία της μορφή, μπορεί να οδηγήσει στη δημιουργία ενός παγκόσμιου πολιτισμού.

¹⁵ Ευστράτιος Αλμπάνης, *Παγκοσμιοποίηση*, εκδόσεις Libro, Αθήνα 2003, σελ. 29-30

¹⁶ Ευστράτιος Αλμπάνης, στο ίδιο, σελ. 36

¹⁷ Waters, αναφέρεται στον Philip Smith, *Πολιτισμική Θεωρία: Μία εισαγωγή*, εκδόσεις Κριτική, Αθήνα 2006, σελ. 350

¹⁸ <http://www.unesco.org/new/en/culture/themes/culture-and-development/the-future-we-want-the-role-of-culture/globalization-and-culture/> (ημερομηνία επίσκεψης: 15/9/2019)

¹⁹ <https://www.globalpolicy.org/globalization/globalization-of-culture.html> (ημερομηνία επίσκεψης: 15/9/2019)

²⁰ Hilal Ahmad Wani, «Impact of Globalization on World Culture», *Research Journal of Humanities and Social Sciences*, Vol.2, no 2, 2011, p. 38

Πολιτισμικοί Υβριδισμοί

Από την άλλη πλευρά, ένας άλλος ορισμός της παγκοσμιοποίησης θα τόνιζε τις διαπολιτισμικές επιπτώσεις της, λαμβάνοντας υπόψη τη φύση της παγκοσμιοποίησης ως τρόπο που οι πολιτισμοί αλληλεπιδρούν και μαθαίνουν ο ένας από τον άλλον. Με την εμφάνιση της διεθνούς κινητικότητας του εργατικού δυναμικού, τις διαπολιτισμικές επικοινωνίες, τη μετανάστευση, το διεθνές εμπόριο, τον τουρισμό και τις παγκόσμιες επενδύσεις, η συνειδητοποίηση των πολιτιστικών ομοιοτήτων και τα νέα πολιτιστικά προϊόντα που προέρχονται από τις «ευτυχείς» συναντήσεις των πολιτισμών, είναι γεγονότα αναπόφευκτα και ζωτικής σημασίας στο σημερινό παγκόσμιο πλαίσιο. Σύμφωνα με την οπτική του υβριδισμού, εξωτερικά και εσωτερικά ρεύματα αλληλεπιδρούν με αποτέλεσμα τη δημιουργία ενός μοναδικού πολιτιστικού υβριδίου που περιλαμβάνει στοιχεία και των δύο. Οι φραγμοί στα εξωτερικά ρεύματα είναι υπαρκτοί, ωστόσο, αν και είναι αρκετά ισχυροί για να προστατεύσουν τους τοπικούς πολιτισμούς από το να μην καταβληθούν από τις εξωτερικές ανταλλαγές, δεν είναι τόσο ισχυροί ώστε να μπλοκάρουν εντελώς τις εξωτερικές ροές²¹. Προϊόντα πολιτισμικού υβριδισμού μπορούν να εντοπιστούν σε όλο τον κόσμο και στους περισσότερους τομείς του πολιτισμού: σε συγκριτικές θρησκείες όπως, για παράδειγμα, η θρησκεία της Σαντερίας στην Κούβα²², σε εκλεκτικές φιλοσοφίες, σε ανάμεικτες γλώσσες και λογοτεχνικά κείμενα, σε ανάμεικτες κουζίνες, σε υβριδικό ύφος στην αρχιτεκτονική και σε υβριδικές μουσικές όπως είναι η Reggae, η οποία ξεκίνησε από την Τζαμάικα τη δεκαετία του 1970 και από τότε έχει εξαπλωθεί στο μεγαλύτερο μέρος του κόσμου, περιλαμβάνοντας βρετανικά, αφρικανικά και βορειοαμερικανικά στοιχεία²³.

Παγκοσμιοποίηση και Σύγχρονη Τέχνη

Μέσω της σύγχρονης τεχνολογίας και των μετακινήσεων των καλλιτεχνών, η παγκοσμιοποίηση έχει δώσει μία θετική τάση στην εξέλιξη της σύγχρονης τέχνης. Επέτρεψε την τοπική καλλιτεχνική σκηνή να εισέλθει στο διεθνές πλαίσιο, ενθάρρυνε τη χρηματοδότηση διαφόρων πρωτοβουλιών στον τομέα της σύγχρονης τέχνης και συνέβαλε επίσης στην ανάπτυξη της αγοράς και του μαζικού ενδιαφέροντος στον τομέα της δημιουργικότητας και του κριτικού προβληματισμού. Η παγκοσμιοποίηση του πολιτισμού συμβάλλει στην ανταλλαγή των πολιτιστικών αξιών των διαφόρων χωρών και στη σύγκλιση των παραδόσεων²⁴.

Ένα παράδειγμα της επίδρασης της παγκοσμιοποίησης στις τέχνες είναι η μουσική. Ο κόσμος του διαδικτύου έχει επηρεάσει τις μουσικές εμπειρίες των ανθρώπων παντού.

²¹ Abderrahman Hassi and Giovanna Storti, «Globalization and Culture: The Three H Scenarios», *Approaches to Diversity, Intech Open*, 2012, p. 12, διαθέσιμο στη διεύθυνση: <https://www.intechopen.com/books/globalization-approaches-to-diversity/globalization-and-culture-the-three-h-scenarios> (ημερομηνία επίσκεψης: 19/9/2019)

²² <https://www.vice.com/gr/article/3b7vyn/santeria-in-cuba-phil-clarke-hill> (ημερομηνία επίσκεψης: 4/11/2019)

²³ Peter Burke, *Πολιτιστικός Υβριδισμός*, εκδόσεις Μεταίχμιο, Αθήνα 2010, σελ. 23, 32

²⁴ Sadykova Raikhana et al., «The interaction of globalization and culture in the modern world», *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 122 (2014), p. 11

Η πρόσβαση στο διαδίκτυο δίνει πλέον στον καθένα τη δυνατότητα να ακούει μουσικές από όλο τον κόσμο και όλων των ειδών μέσω διαδικτυακών ραδιοφωνικών σταθμών και εφαρμογών όπως το «you tube» και το «spotify». Η αυξανόμενη αλληλεπίδραση μεταξύ σύγχρονων μουσικών ειδών και εθνοτικών μουσικών έχει δημιουργήσει, και με τη συμβολή της τεχνολογίας, νέα είδη «υβριδικών» μουσικών ειδών όπως η afro-beat, η ethno-trance, η afro-jazz, η γαλλική Hip-Hop κ.ά..

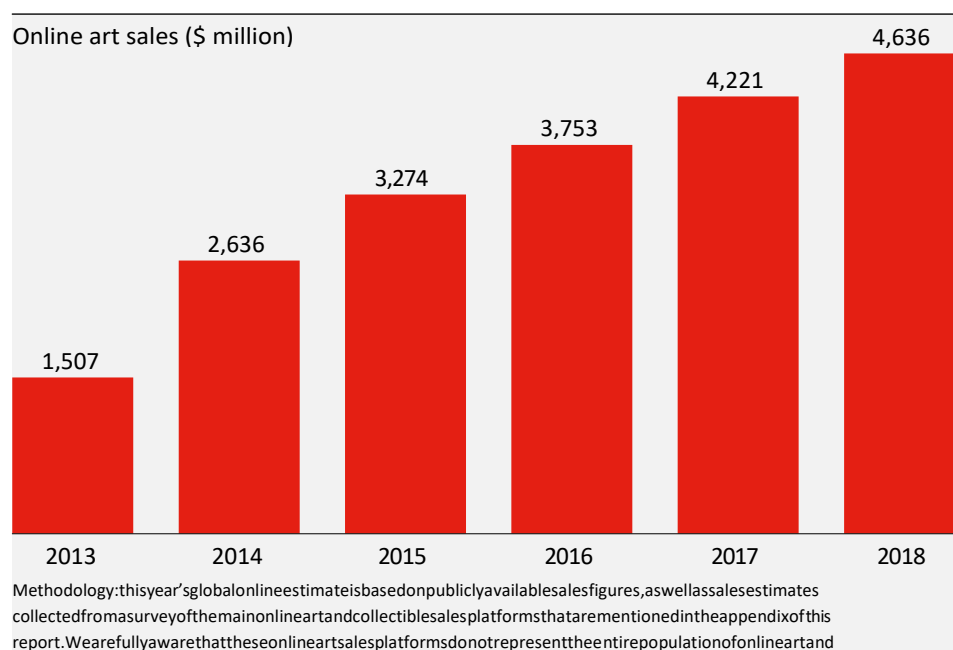
Η παγκοσμιοποίηση της τέχνης δεν είναι ένα νέο φαινόμενο. Τα μουσεία σε όλο τον κόσμο παρουσίαζαν πάντα έργα τέχνης από διαφορετικούς πολιτισμούς: ασιατικούς πίνακες ζωγραφικής σε μετάξι, ευρωπαϊκά μπρεσιονιστικά έργα, φυλετικά γλυπτά και μάσκες. Ένα ευρύ φάσμα αγοραστών, παγκοσμίως, πάντα αγόραζε έργα τέχνης από γκαλερί και δημοπρασίες. Τα μουσεία σε όλο τον κόσμο συνεργάζονται εδώ και πολύ καιρό, δανείζοντας και μοιράζοντας τα πιο γνωστά έργα τους με άλλα μουσεία για ειδικές εκθέσεις και παραστάσεις. Στο σύγχρονο παγκοσμιοποιημένο κόσμο, η τέχνη έχει εξελιχθεί σε ένα προϊόν που εξάγεται και εισάγεται παγκοσμίως, με τις διαδικτυακές πωλήσεις έργων τέχνης να παρουσιάζουν μια συνεχόμενη αυξητική τάση (διάγραμμα 1.1). Η τέχνη δεν περιορίζεται πλέον από την τοποθεσία: το διαδίκτυο εξισώνει τον κόσμο της τέχνης και επιτρέπει σε οποιονδήποτε, οπουδήποτε και αν είναι, να αγοράζει και να βλέπει έργα τέχνης. Οι μικροί καλλιτέχνες επωφελούνται, καθώς έχουν τη δυνατότητα να πουλήσουν τα έργα τους σε μία τεράστια παγκόσμια αγορά. Κάποιοι τοπικοί πολιτισμοί πλήττονται όταν οι τοπικοί θησαυροί τέχνης εγκαταλείπουν τα σύνορά τους και οι ντόπιοι δεν έχουν τη δυνατότητα να δουν αυτά τα έργα τέχνης σε τοπικά μουσεία και γκαλερί, ενώ κάποιοι άλλοι επωφελούνται καθώς μαθαίνουν για άλλους πολιτισμούς και κοινωνίες²⁵.

Διαπιστώνεται λοιπόν η τεράστια επίδραση της τεχνολογίας στην παγκοσμιοποίηση της τέχνης. Όπως αναφέρει και σε άρθρο της στο *Art Magazine* η Βιβή Ντριγκόνια: «Οι σύγχρονες μέθοδοι με τις οποίες η τέχνη δημιουργείται, προωθείται, διατηρείται και διαχέεται έχουν επίσης μετασηματιστεί ως αποτέλεσμα της στροφής της κοινωνίας σε μια κοινωνικά διασυνδεδεμένη μορφή στην εποχή του διαδικτύου και του παγκόσμιου ιστού. Αυτό που συνέβαινε τα προηγούμενα χρόνια ήταν ότι οι καλλιτέχνες πήγαιναν σε μια gallery με το δείγμα που διέθεταν και στην συνέχεια η gallery αποφάσιζε αν η συγκεκριμένα δουλειά ήταν αρκετά καλή για να εκτεθεί και να προωθηθεί. Πλέον οι δημιουργοί στρέφονται στο διαδίκτυο για να αναδείξουν αλλά και να πουλήσουν τη δουλειά τους»²⁶.

²⁵ <https://www.globalization101.org/globalization-and-art-2/> (ημερομηνία επίσκεψης: 6/11/2019)

²⁶ Βιβή Ντριγκόνια, «Πώς η τεχνολογία αλλάζει την τέχνη», διαθέσιμο στη διεύθυνση: http://www.artmag.gr/articles/art-thinking/item/4780-technology_changing_art (ημερομηνία επίσκεψης: 6/11/2019)

Διάγραμμα 1.1: Παγκόσμιες πωλήσεις έργων τέχνης μέσω διαδικτύου

Πηγή: <https://www.hiscox.co.uk/online-art-trade-report> (ημερομηνία επίσκεψης: 6/11/2019)

1.3 Παγκοσμιοποίηση και Εθνική Κουλτούρα

Όπως προαναφέραμε, η σημερινή εποχή της παγκοσμιοποίησης με την πρωτοφανή επιτάχυνση και εντατικοποίησή της στις παγκόσμιες ροές κεφαλαίου, εργασίας και πληροφόρησης, ασκεί μια ομοιογενοποιητική επίδραση στην τοπική κουλτούρα, καθιστώντας πιθανό, για ορισμένους αναλυτές, το ενδεχόμενο δημιουργίας μίας παγκόσμιας μαζικής κουλτούρας καθοδηγούμενης από τα πρότυπα του Αμερικανικού και Δυτικοευρωπαϊκού καταναλωτισμού. Αν και το φαινόμενο αυτό προωθεί την ενσωμάτωση των κοινωνιών με νέες ευκαιρίες, μπορεί να οδηγήσει σε απώλεια της μοναδικότητας του τοπικού πολιτισμού, που με τη σειρά του μπορεί να οδηγήσει σε απώλεια της ταυτότητας, του αποκλεισμού ή ακόμη και των συγκρούσεων. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα για τις παραδοσιακές κοινωνίες και τις κοινότητες, οι οποίες εκτίθενται περισσότερο στον ταχύτατο «εκσυγχρονισμό» με βάση αυτά τα μοντέλα²⁷.

Από την άλλη πλευρά ο Giddens, στο βιβλίο του *Ο Κόσμος των Παγδαίων Αλλαγών*, συμφωνεί στο ότι η παγκοσμιοποίηση διαμορφώνει βαθύτατα τον τρόπο ζωής μας και ότι η πορεία της καθοδηγείται σε μεγάλο βαθμό από τη Δύση, φέροντας το βαθύ αποτύπωμα της οικονομικής και πολιτικής ισχύος των ΗΠΑ και οι συνέπειές της είναι ιδιαίτερα άνισες· θεωρεί όμως ότι η παγκοσμιοποίηση δεν είναι μία μονόδρομη διαδικασία και ότι οι ΗΠΑ και οι χώρες της Δύσης επηρεάζονται παρομοίως από

²⁷ <http://www.unesco.org/new/en/culture/themes/culture-and-development/the-future-we-want-the-role-of-culture/globalization-and-culture/> (ημερομηνία επίσκεψης: 5/10/2019)

αυτήν. Ο παραδοσιακός τρόπος ζωής και οι κουλτούρες των περισσότερων περιοχών του κόσμου δέχονται ισχυρές πιέσεις και επηρεάζονται από τις διαδικασίες της παγκοσμιοποίησης, ενώ η παραδοσιακή οικογένεια απειλείται και μεταλλάσσεται. Ο Giddens ελπίζει ότι τελικά θα επικρατήσουν οι ιδέες του κοσμοπολιτισμού και η ανοχή στην πολιτισμική πολυμορφία, έννοιες οι οποίες είναι στενά συνδεδεμένες με τη δημοκρατία, η οποία εξαπλώνεται σε όλο τον κόσμο. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει: «[...] Η μεγάλη μάχη του 21^{ου} αιώνα θα θέσει αντιμέτωπους το φομενταλισμό εναντίον της κοσμοπολίτικης ανοχής. Σε έναν παγκοσμιοποιούμενο κόσμο, όπου οι πληροφορίες και οι εικόνες μεταδίδονται αδιάκοπα σ' ολόκληρο τον πλανήτη, ο καθένας μας, σε καθημερινή βάση, έρχεται σε επαφή με άλλους που σκέφτονται και ζουν διαφορετικά. Οι κοσμοπολίτες καλωσορίζουν και αγκαλιάζουν την πολιτισμική πολυμορφία. Οι φομενταλιστές τη θεωρούν αιτία αναστάτωσης και επικίνδυνη. Συχνά βρίσκουν καταφύγιο σε μια ανανεωμένη και εξαγνισμένη παράδοση απ' το πεδίο της θρησκείας, της εθνικής ταυτότητας ή του εθνικισμού. Συχνότατα, δε, καταφεύγουν στη βία». Τέλος, υποστηρίζει ότι η παγκοσμιοποίηση δημιουργεί πιέσεις ενίσχυσης της τοπικής αυτονομίας και ότι είναι η αιτία της αναβίωσης των τοπικών πολιτιστικών ταυτοτήτων σε πολλά μέρη του κόσμου· «[...] Οι τοπικοί πολιτισμοί αναδύονται ως απάντηση στις τάσεις παγκοσμιοποίησης καθώς η επιρροή των παλιότερων εθνικών κρατών εξασθενεί»²⁸.

Επικριτική απέναντι στην υποδεικνυόμενη από τις ΗΠΑ ομοιογενοποίηση του κόσμου είναι και η αντιμετώπιση του Robertson, ο οποίος υποστηρίζει την έννοια της ετερογένειας δίνοντας έμφαση στην πολυμορφία, στις πολυδιάστατες παγκόσμιες ροές και στην ύπαρξη παγκόσμιων διαδικασιών οι οποίες είναι ανεξάρτητες και κυρίαρχες των άλλων εθνικών κρατών. Αυτές οι ροές δεν εξαλείφουν τους τοπικούς πολιτισμούς· αλλάζουν μόνο μερικά από τα χαρακτηριστικά τους, ενώ, μερικούς τους ενισχύουν²⁹.

²⁸ Anthony Giddens, *Ο Κόσμος των Παγδαίων Αλλαγών*, εκδόσεις Μεταίχμιο, Αθήνα 2002, σελ. 36-37, 47-48

²⁹ Robertson 2001, αναφέρεται στον Abderrahman Hassi and Giovanna Storti, ό.π., p. 8

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΠΑΓΚΟΣΜΙΕΣ ΠΟΛΕΙΣ

2.1 Η Επίδραση της Παγκοσμιοποίησης στο Αστικό Περιβάλλον

Η παγκοσμιοποίηση μετέβαλλε πολλές από τις δομές που προϋπήρχαν σε βάθος αιώνων σε πολλές από τις πιο ιστορικές πόλεις του σύγχρονου κόσμου. Η επίδραση της παγκοσμιοποίησης στο αστικό περιβάλλον και, κατά συνέπεια, στην ανάπτυξη των παγκόσμιων πόλεων και των πόλεων γενικότερα είναι διευρυμένη αφού, σαν φαινόμενο, διαμορφώνεται και εξελίσσεται με βάση πολλά διαφορετικά πεδία της ανθρώπινης δραστηριότητας. Όπως πολύ εύστοχα διατύπωσαν οι Beavestock, Smith και Taylor, οι παγκόσμιες πόλεις αποτελούν «[...] παγκόσμιου χαρακτήρα πόλεις που ερμηνεύονται ως αναπόσπαστα στοιχεία των σύγχρονων διαδικασιών παγκοσμιοποίησης»³⁰.

Πολλές πόλεις σήμερα αλλάζουν ραγδαία λόγω της επιρροής της παγκοσμιοποίησης. Ο σημαντικότερος αντίκτυπος της παγκοσμιοποίησης προκαλείται στις πόλεις, διότι οι πόλεις είναι αυτές που οδηγούν τις χώρες τους. Η αστική ανάπτυξη που οφείλεται σε αυτή τη διαδικασία έχει πολλές και διαφορετικές διαστάσεις. Η αυξημένη κίνηση ανθρώπων, προϊόντων, ιδεών, εικόνων, τρόπων ζωής, πολιτικών και επιχειρηματικών κεφαλαίων που περιλαμβάνονται στην παγκοσμιοποίηση, επηρεάζει τις πόλεις μέσω τοπικών και παγκόσμιων δυναμικών οι οποίες προκαλούν μακρο-αστικές και μικρο-αστικές μεταβολές. Σύμφωνα με την ανάλυση του Beyhan Kara³¹, οι επιπτώσεις αυτών των παγκόσμιων δυναμικών στις αστικές περιοχές οφείλονται στους εξής λόγους:

- Η οικονομική παγκοσμιοποίηση προκαλεί τις πόλεις να φαίνονται πιο όμορφες όσο τα επιχειρηματικά κεφάλαια κινούνται από το ένα έθνος στο άλλο, ειδικά από τις αναπτυγμένες πόλεις σε αστικές περιοχές οι οποίες, ενδεχομένως, να υστερούν από άποψη ανάπτυξης³².
- Η αύξηση της παγκόσμιας ανταγωνιστικότητας ωθεί τις πόλεις να αναζητούν νέα ρυθμιστικά πλαίσια έτσι ώστε να υποστηριχθούν οι μη εμπορικές, νεοφιλελεύθερες και καινοτόμες αγορές³³.
- Οι πόλεις βρίσκονται σε συνεχή ανταγωνισμό για το ποια θα προσελκύσει περισσότερα διεθνή κεφάλαια, διαδικασία η οποία καθοδηγεί την αντίδρασή τους και τον σχεδιασμό αναπτυξιακών δραστηριοτήτων ώστε να αποκτήσουν ανταγωνιστικό πλεονέκτημα έναντι των άλλων πόλεων³⁴.

³⁰ Beaverstock J., Smith R. & Taylor, P., «A roster of world cities», *Cities*, Vol. 16, no. 6, 1999, p. 445.

³¹ Beyhan Kara, «The Impact of Globalization on Cities», *Contemporary Urban Affairs*, Volume 3, Number 2, 2019, p. 110

³² Ritzer 2004, αναφέρεται στον Beyhan Kara, στο ίδιο, p. 111

³³ Tasan & Van Weesep 2007, αναφέρεται στον Beyhan Kara, στο ίδιο

³⁴ Jessop 1998, αναφέρεται στον Beyhan Kara, στο ίδιο

Επίσης, οι επιπτώσεις της παγκοσμιοποίησης στο αστικό περιβάλλον δεν αποτελούνται μόνο από οικονομικά στοιχεία: προκαλούν αλλαγές στον πολιτισμό, στον τρόπο ζωής, στις απόψεις, στις πεποιθήσεις, στις ιδέες, στις προτιμήσεις και γενικότερα στην καθημερινότητα των πολιτών.

Οι διαδικασίες της παγκοσμιοποίησης έχουν συγκεκριμένο χωροταξικό χαρακτήρα με αποτελέσματα που προκαλούν ιδιαίτερους γεωγραφικούς σχεδιασμούς. Αν και η παγκοσμιοποίηση επηρεάζει σίγουρα την ύπαιθρο, οι παγκόσμιες δυνάμεις επικεντρώνονται στις πόλεις. Στις πόλεις συγκεντρώνονται οι σημαντικότερες παγκόσμιες διεργασίες και οι πόλεις είναι τα μέρη όπου εντοπίζονται σαφέστερα τα φαινόμενα που συνδέονται με τις δραστηριότητές τους όπως: αλλαγές στη δομή της απασχόλησης, δημιουργία εταιρικών σχέσεων, ανάπτυξη μεγάλης ακίνητης περιουσίας, εμφάνιση νέων μορφών τοπικής διακυβέρνησης, επιπτώσεις του οργανωμένου εγκλήματος και επέκταση της διαφθοράς, χωρική απομόνωση και κοινωνικός αποκλεισμός ορισμένων πληθυσμιακών ομάδων. Τα χαρακτηριστικά των πόλεων και των γύρω περιοχών τους, με τη σειρά τους, συμβάλουν στη διαμόρφωση της παγκοσμιοποίησης: παρέχουν το κατάλληλο εργατικό δυναμικό, καθιστούν δυνατή την απαιτούμενη υλική και τεχνολογική υποδομή, δημιουργούν ένα σταθερό και προσαρμοστικό ρυθμιστικό περιβάλλον, παρέχουν μία δέσμη απαραίτητων υπηρεσιών υποστήριξης, προσφέρουν οικονομικά κίνητρα και διαθέτουν τη θεσμική ικανότητα, χωρίς την οποία η παγκοσμιοποίηση δε θα μπορούσε να υπάρχει. Έτσι, οι αστικοί οικισμοί λειτουργούν ως μεσολαβητές της αμοιβαίας σχέσης μεταξύ παγκοσμιοποίησης και οικονομικής και ανθρώπινης ανάπτυξης³⁵.

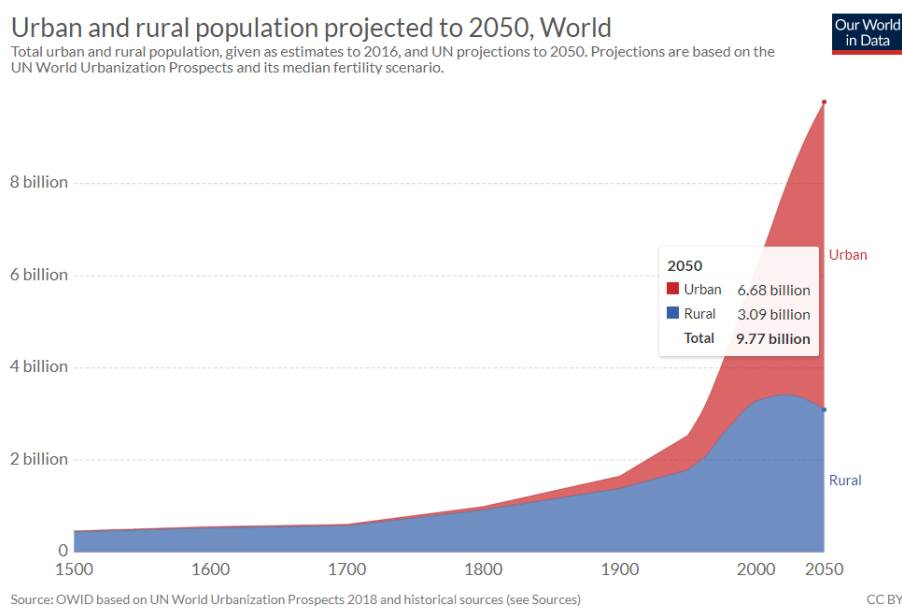
2.1.1 Πληθυσμιακές Επιπτώσεις της Παγκοσμιοποίησης

Τη σημερινή εποχή ο κόσμος είναι περισσότερο αστικοποιημένος από ποτέ και αυτή η τάση αναμένεται να συνεχιστεί και τα επόμενα χρόνια. Σύμφωνα με τις προβλέψεις του ΟΗΕ για την αστικοποίηση, οι οποίες απεικονίζονται στα ευρήματα της ερευνητικής ομάδας Our World In Data³⁶ του πανεπιστημίου της Οξφόρδης, το 2050, ο πληθυσμός που κατοικεί στις αστικές περιοχές υπολογίζεται να αποτελεί το 70% του παγκόσμιου πληθυσμού (διάγραμμα 2.1).

³⁵ United Nations Centre for Human Settlements (Habitat), *Cities in a Globalizing World: Global Report on Human Settlements 2001*, σελ xxxi, διαθέσιμο στη διεύθυνση: https://www.un.org/en/events/pastevents/pdfs/Cities_in_a_globalizing_world_2001.pdf (ημερομηνία επίσκεψης: 25/9/2019)

³⁶ <https://ourworldindata.org/urbanization> (ημερομηνία επίσκεψης: 25/9/2019)

Διάγραμμα 2.1: Εκτίμηση παγκόσμιου αστικού και αγροτικού πληθυσμού το 2050

Πηγή: <https://ourworldindata.org/urbanization> (ημερομηνία επίσκεψης: 25/9/2019)

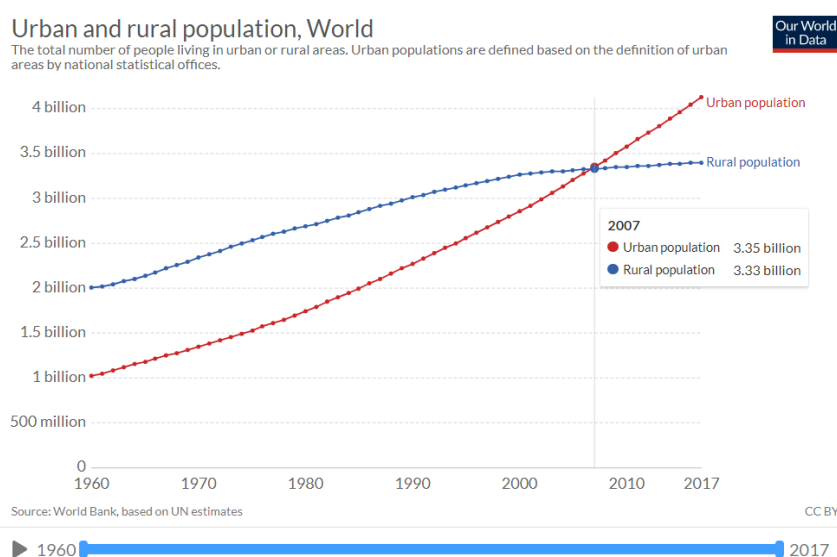
Όπως παρατηρούμε παρακάτω στο Διάγραμμα 2.2, μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του 1980 η αύξηση του παγκόσμιου πληθυσμού ακολουθούσε μία ομοιόμορφη κατανομή μεταξύ των αστικών και των αγροτικών περιοχών. Η δεκαετία μετά την πετρελαϊκή κρίση του 1973³⁷ και η επακόλουθη παγκόσμια επιβράδυνση ήταν μια περίοδος μεγάλης διεθνούς οικονομικής ύφεσης. Τα παλαιότερα μοντέλα έγιναν αναξιόπιστα και εμφανίστηκαν νέες ιδέες και λύσεις. Από τα μέσα της δεκαετίας του 1980 ξεκίνησε ένα νέο κύμα παγκοσμιοποίησης, ωθούμενο από τη ραγδαία αύξηση της τεχνολογίας των πληροφοριών και των επικοινωνιών, το οποίο οδηγήθηκε αρχικά από μια μικρή ομάδα πόλεων, αλλά όλο και περισσότερες μικρότερες πόλεις άρχισαν να προσανατολίζονται παγκοσμίως για πρώτη φορά. Για μια μικρή ομάδα χρηματοπιστωτικών κέντρων, τα μέσα της δεκαετίας του 1980 ξεκίνησε ένα κύμα αναζωπύρωσης, όταν αυτές οι πόλεις άρχισαν να προσελκύουν ξανά ανθρώπους, επιχειρήσεις και κεφάλαια. Το Λονδίνο και η Νέα Υόρκη άρχισαν να αναστρέφουν την πτώση του πληθυσμού τους και το «Big Bang» των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών του Λονδίνου το 1986 σηματοδότησε την έναρξη μιας νέας γενιάς διεθνών τραπεζών και περιβαλλόντων επιχειρηματικών υπηρεσιών που δημιούργησαν καταστήματα στις περιοχές³⁸.

³⁷ <https://www.euro2day.gr/-/article-folder-item/4604/1973-1979-h-diethnhs-oikonomia-se-sok.html> (ημερομηνία επίσκεψης: 28/9/2019)

³⁸ <https://www.theguardian.com/cities/2016/dec/01/how-cities-took-over-the-world-a-history-of-globalisation-spanning-4000-years> (ημερομηνία επίσκεψης: 28/9/2019)

Η αύξηση της αστικοποίησης που ακολούθησε αυτό το κύμα της παγκοσμιοποίησης το οποίο διανύουμε και σήμερα, είχε ως αποτέλεσμα για πρώτη φορά, το 2007, οι αστικοί και οι αγροτικοί πληθυσμοί να είναι ίσοι σε μέγεθος (διάγραμμα 2.2). Από εκείνο το σημείο μέχρι και σήμερα, ο αστικός πληθυσμός εξακολούθησε να αυξάνεται με ταχείς ρυθμούς, ενώ ο αγροτικός πληθυσμός έχει αυξηθεί μόνο οριακά και, όπως προαναφέραμε, οι προβλέψεις εκτιμούν ότι το 2050 το 70% του παγκόσμιου πληθυσμού θα ζει στις πόλεις.

Διάγραμμα 2.2: Παγκόσμιος αστικός και αγροτικός πληθυσμός

Πηγή: <https://ourworldindata.org/urbanization> (ημερομηνία επίσκεψης: 25/9/2019)

2.2 Ορισμός της Παγκόσμιας Πόλης

Ο πρώτος που αναγνώρισε ορισμένα από τα χαρακτηριστικά των παγκόσμιων πόλεων ήταν ο Sir Patrick Geddes³⁹ στο βιβλίο του *Cities In Evolution* το 1915⁴⁰. Αλλά, όπως ο ίδιος αναφέρει, η έννοια δεν είναι απολύτως σαφής. Στην πραγματικότητα, εκτός από τον τίτλο του κεφαλαίου (*World Cities and their Opening Competition*), σε κανένα σημείο δε λέει ακριβώς τι εννοεί, εκτός από το ότι μιλά σαφώς για αστικά κέντρα (conurbations) - μια λέξη που αυτός εισήγαγε - σε χώρες εκτός της Μεγάλης Βρετανίας.

³⁹ Ο Sir Patrick Geddes (2 Οκτωβρίου 1854 - 17 Απριλίου 1932) ήταν σκωτσέζος βιολόγος, κοινωνιολόγος, γεωγράφος, φιλόanthρωπος και πρωτοποριακός πολεοδόμος. Είναι γνωστός για την καινοτόμο σκέψη του στους τομείς του πολεοδομικού σχεδιασμού και της κοινωνιολογίας. Εισηγήθηκε την έννοια της "περιφέρειας" στην αρχιτεκτονική και το σχεδιασμό και δημιούργησε τον όρο "αστικό περιβάλλον".

⁴⁰ <https://archive.org/details/citiesinevolutio00gedduoft/page/n9> (ημερομηνία επίσκεψης: 10/5/2019)

Έναν αρκετά σαφή ορισμό των παγκόσμιων πόλεων έδωσε 50 περίπου χρόνια αργότερα ο Peter Hall στο βιβλίο του *The World Cities* το 1966. Σύμφωνα με τον Hall, τα χαρακτηριστικά που συνδυάζονται για να αποτελέσουν μια παγκόσμια πόλη είναι τα εξής⁴¹:

- Μείζονα πολιτικά κέντρα που περιλαμβάνουν κυβερνήσεις, διεθνείς αρχές, σημαντικές επαγγελματικές οργανώσεις, συνδικαλιστικές οργανώσεις, ομοσπονδίες εργοδοτών και έδρες μεγάλων εταιρειών.
- Εμπορικά κέντρα που περιλαμβάνουν εισαγωγές και εξαγωγές μέσω μεγάλων λιμένων, το επίκεντρο οδικών και σιδηροδρομικών διαδρομών, και τόποι σημαντικών διεθνών αερολιμένων.
- Κορυφαία τραπεζικά και χρηματοπιστωτικά κέντρα που περιλαμβάνουν κεντρικές τράπεζες, κεντρικά γραφεία εμπορικών τραπεζών, μεγάλα ασφαλιστικά ιδρύματα και χρηματοοικονομικές υπηρεσίες.
- Επαγγελματικά κέντρα εξυπηρέτησης που περιλαμβάνουν μεγάλα νοσοκομεία, νομικές υπηρεσίες δίπλα στα εθνικά δικαστήρια, κορυφαία πανεπιστήμια εξειδικευμένα στις επιστήμες και τις τέχνες, εθνικές βιβλιοθήκες και μουσεία, εκδότες βιβλίων, εφημερίδων και περιοδικών, και κέντρα ραδιοφωνικών και τηλεοπτικών δικτύων.
- Πολυτελή κέντρα κατανάλωσης που περιλαμβάνουν ακριβά αγαθά και υπηρεσίες, μεγάλα πολυκαταστήματα και εξειδικευμένα καταστήματα.
- Κέντρα ψυχαγωγίας που περιλαμβάνουν όπερες, θέατρα, αίθουσες συναυλιών, εστιατόρια, κινηματογράφους και nightclubs.

Ο Robin Cohen διακρίνει, μεταξύ άλλων, τη δημιουργία των παγκόσμιων πόλεων ως μία από τις σχετικές όψεις της παγκοσμιοποίησης: «[...] Η ανάπτυξη των παγκόσμιων πόλεων είναι η ανταπόκριση στην εντατικοποίηση των συναλλαγών και των αλληλεπιδράσεων μεταξύ διαφορετικών τμημάτων της παγκόσμιας οικονομίας και η συγκέντρωσή τους σε ορισμένες πόλεις των οποίων η σημασία στηρίζεται περισσότερο στον παγκόσμιο παρά στον εθνικό τους ρόλο»⁴².

Σημαντική έρευνα στο θέμα των παγκόσμιων πόλεων έχει κάνει και ο John Friedmann το 1986, στο έργο του *The World City Hypothesis*. Στο συγκεκριμένο έργο ο Friedmann παρουσιάζει επτά αλληλένδετες θέσεις οι οποίες αποτελούν τα χαρακτηριστικά μιας παγκόσμιας πόλης⁴³:

⁴¹ Peter Hall (1966), αναφέρεται στον P.J. Taylor, *The Remarkable Legacy of Peter Hall's (1966) The World Cities*, διαθέσιμο στη διεύθυνση: <https://www.lboro.ac.uk/gawc/rb/rb423.html> (ημερομηνία επίσκεψης: 3/6/2019)

⁴² Cohen, ό.π., σελ. 280

⁴³ Friedmann, αναφέρεται στο Βλάχος Αυγερινός, ερευνητική εργασία, «Παγκόσμιες Πόλεις & Πόλεις του Κόσμου: Αστικοποίηση, Παγκοσμιοποίηση και Ανάπτυξη», ΑΠΘ, Θεσσαλονίκη 2015, σελ. 33-34, διαθέσιμο στη διεύθυνση: https://ikee.lib.auth.gr/record/281306/files/VLACHOS_AVGERINOS_EE.pdf (ημερομηνία επίσκεψης: 15/5/2019)

1. Η μορφή και η έκταση της ενσωμάτωσης μιας πόλης στην παγκόσμια οικονομία και οι λειτουργίες που ανατίθενται στην πόλη από τον νέο διεθνή καταμερισμό της εργασίας, θα είναι καθοριστικές για τις όποιες δομικές αλλαγές συμβαίνουν μέσα της.
2. Βασικές πόλεις σε ολόκληρο τον κόσμο χρησιμοποιούνται από το παγκόσμιο κεφάλαιο ως σημεία βάσης για την χωρική οργάνωση και διάρθρωση της παραγωγής και των αγορών. Οι συνδέσεις που προκύπτουν καθιστούν πιθανή την οργάνωση των παγκόσμιων πόλεων σε μια περίπλοκη χωρική ιεραρχία.
3. Οι παγκόσμιες λειτουργίες ελέγχου των παγκόσμιων πόλεων αντανακλώνται αμέσως στην δομή και τις δυναμικές των παραγωγικών τομέων και της απασχόλησής τους.
4. Οι παγκόσμιες πόλεις είναι κύριες τοποθεσίες για την συγκέντρωση και την συσσώρευση του διεθνούς κεφαλαίου.
5. Οι παγκόσμιες πόλεις είναι σημεία προορισμού για μεγάλους αριθμούς εγχώριων ή/και διεθνών μεταναστών.
6. Η διαμόρφωση των παγκόσμιων πόλεων φέρνει στο επίκεντρο τις κύριες αντιφάσεις του βιομηχανικού καπιταλισμού – μεταξύ αυτών της χωρικής και ταξικής πόλωσης.
7. Η μεγέθυνση της παγκόσμιας πόλης παράγει κοινωνικά κόστη σε τιμές που τείνουν να υπερβαίνουν τη δημοσιονομική ικανότητα του κράτους.

Ο Manuel Castells στο έργο του *The Informational City* το 1989, περιγράφει την παγκόσμια πόλη ως σημείο-σταθμό της καινοτομίας, καθώς είναι μία πόλη ενημέρωσης η οποία είναι προσαρμοσμένη στην παγκόσμια έννοια της κοινωνίας των πληροφοριών. Οι νέες τεχνολογίες τηλεπικοινωνιών και πληροφοριών προϋποθέτουν την ανάπτυξη των υποδομών για τη στήριξη των εν λόγω τεχνολογιών. Με αυτόν τον τρόπο δημιουργείται ένα είδος ιεραρχίας ανάμεσα στις παγκόσμιες πόλεις με βάση την επίδοσή τους στην καινοτομία⁴⁴.

Η Saskia Sassen επισημαίνει ότι η ιδιαιτερότητα μιας παγκόσμιας πόλης έγκειται στο γεγονός ότι δομείται στη σύγχρονη εποχή και χρησιμοποιεί επτά υποθέσεις για να δώσει μία ακριβής αναπαράσταση του μοντέλου της παγκόσμιας πόλης⁴⁵:

1. Γεωγραφική διασπορά επιχειρηματικών οικονομικών δραστηριοτήτων - όσο πιο διασκορπισμένη είναι, τόσο πιο σύνθετη και στρατηγική είναι η κεντρική λειτουργία της.
2. Η αυξημένη πολυπλοκότητα των κεντρικών λειτουργιών έχει οδηγήσει στο να είναι ο κανόνας. Αυτό είναι ιδιαίτερα συνηθισμένο στις διεθνικές επιχειρήσεις.

⁴⁴ Castells M., *The Informational City. Economic Restructuring and Urban Development*, Blackwell Publishers, Oxford, 1989, p. 348

⁴⁵ Saskia Sassen, «The Global City: introducing a Concept», *The Brown Journal of World Affairs*, Vo. Xi, Issue 2, 2005, pp. 28-30, διαθέσιμο στη διεύθυνση: <http://www.saskiasassen.com/PDFs/publications/The-Global-City-Brown.pdf> (ημερομηνία επίσκεψης: 3/6/2019)

3. Αυτές οι εξειδικευμένες επιχειρήσεις αναλαμβάνουν σύνθετα καθήκοντα και με σύντομες προθεσμίες και δημιουργείται η ανάγκη για ένα ευρύτερο πεδίο εμπειρογνωμοσύνης.
4. Ο υψηλά εξειδικευμένος τομέας υπηρεσιών και δικτύων είναι αυτός που προσδιορίζει τα ιδιαίτερα παραγωγικά πλεονεκτήματα των παγκόσμιων πόλεων. Ο μεγάλος αριθμός των εδρών και κεντρικών γραφείων μεγάλων εταιρειών χαρακτηρίζει μία παγκόσμια πόλη.
5. Τα παγκόσμια πρότυπα υπηρεσιών που απαιτούνται από εξειδικευμένες επιχειρήσεις οδήγησαν σε αυξημένες διασυνοριακές συναλλαγές, οι οποίες ίσως ήταν η αρχή του διακρατικού αστικού συστήματος.
6. Ο αυξημένος επαγγελματισμός υψηλού επιπέδου και οι εξειδικευμένες επιχειρήσεις με υψηλό κέρδος διευρύνουν τις χωρικές και κοινωνικοοικονομικές ανισότητες στις πόλεις αυτές.
7. Το παραπάνω σημείο οδηγεί σε ευρεία εξάπλωση των πολλών οικονομικών δραστηριοτήτων.

Σύμφωνα με πρόσφατη δημοσίευση του Richard C. Longworth στο *The Chicago Council on Global Affairs*⁴⁶, μια πραγματική παγκόσμια πόλη είναι ισορροπημένη μεταξύ τεσσάρων πυλώνων της αστικής ζωής. Ο πρώτος είναι πολιτικός: μια αποτελεσματική κυβέρνηση της πόλης υποστηριζόμενη από θεσμούς της κοινωνίας των πολιτών, όπως δεξαμενές σκέψης και ιδρύματα, ειδικά αυτών που έχουν ενσωματωθεί στην παγκόσμια κοινωνία. Ο δεύτερος είναι εμπορικός: μια ισχυρή επιχειρηματική κοινότητα με παγκόσμιες διασυνδέσεις. Ο τρίτος είναι εκπαιδευτικός: τόσο η ανώτατη εκπαίδευση όσο και η βασική. Ο τέταρτος είναι πολιτιστικός: οι τέχνες και η ψυχαγωγία που δίνουν ψυχή στην πόλη. Μια σειρά χαρακτηριστικών, όπως τα παρακάτω, υποστηρίζουν αυτούς τους πυλώνες:

- **Οικονομικά χαρακτηριστικά**

Πρωτίστως, οι παγκόσμιες πόλεις είναι οι κόμβοι της παγκόσμιας οικονομίας. Καμία πόλη δεν είναι παγκόσμια αν δεν είναι μια οικονομική δύναμη, κυρίαρχη στη χρηματοδότηση, στο εμπόριο, στις κατασκευές και στις υπηρεσίες. Μία ισχυρή οικονομία είναι απαραίτητη προκειμένου να συντηρήσει και να αναπτύξει τα απαραίτητα χαρακτηριστικά μιας παγκόσμιας πόλης όπως είναι η ψυχαγωγία, η καλή εκπαίδευση, οι καλές συγκοινωνίες, ο τουρισμός και ο πολιτισμός⁴⁷.

- **Μέγεθος**

Εκτός από ορισμένες εξαιρέσεις όπως το Σαν Φρανσίσκο και η Ζυρίχη με την εξειδικευμένη παγκόσμια επιρροή τους, ο πληθυσμός των παγκόσμιων πόλεων ξεπερνάει τα τρία εκατομμύρια. Το μεγάλο μέγεθος μιας πόλης αποτελεί απαραίτητη

⁴⁶ Richard C. Longworth, «On Global Cities», *The Chicago Council on Global Affairs*, Chicago 2015, p. 33, διαθέσιμο στη διεύθυνση:

https://www.thechicagocouncil.org/sites/default/files/On_Global_Cities.pdf (ημερομηνία επίσκεψης: 10/10/2019)

⁴⁷ Richard C. Longworth, στο ίδιο, σελ. 34

προϋπόθεση για να της προσφέρει όλα τα χαρακτηριστικά που χρειάζεται μία παγκόσμια πόλη, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι όλες οι μεγάλες πόλεις όπως το Κάιρο και η Πόλη του Μεξικό, είναι παγκόσμιες πόλεις⁴⁸.

- **Ανθρώπινο κεφάλαιο**

Είναι πολύ σημαντικό να υπάρχει μια δεξαμενή έξυπνων, μορφωμένων και δημιουργικών ανθρώπων. Αυτό αντανακλάται στο ποσοστό του πληθυσμού με πτυχίο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, στον αριθμό των πανεπιστημίων και την ποιότητά τους, καθώς και στους διεθνείς σπουδαστές μαζί με τον αριθμό των ξένων καθηγητών και ερευνητών. Κάθε παγκόσμια πόλη πρέπει να κατανοήσει τον έξω κόσμο και να έχει διασυνδέσεις με αυτόν, έτσι ώστε να αποκτήσει την ικανότητα να προσελκύει εγκεφάλους από όλο τον κόσμο. Επίσης, τα ταξίδια των κατοίκων οι οποίοι εργάζονται για μερικά χρόνια στο εξωτερικό και επιστρέφουν, είναι πηγή μεταφοράς γνώσεων και καλύτερων πρακτικών από όλο τον κόσμο⁴⁹.

- **Βασική εκπαίδευση**

Για τους υψηλόμισθους των ανώτερων κοινωνικοοικονομικών τάξεων, όπως είναι οι επιχειρηματίες και οι επενδυτές, αυτό σημαίνει καλά σχολεία για τα παιδιά τους. Για τις τάξεις των χαμηλόμισθων, αυτό σημαίνει μια σταθερή εκπαίδευση για το «στρατό» των εργαζομένων τον οποίο χρειάζεται μία παγκόσμια πόλη (οδηγοί, μάγειρες, εργάτες μικρών βιομηχανιών, υπάλληλοι γραφείου, υπάλληλοι λιανικού εμπορίου κ.α.)⁵⁰.

- **Πολιτισμός**

Μια ισχυρή οικονομία πληρώνει για τα μουσεία, τα πανεπιστήμια και τα θέατρα που κάνουν μια πόλη περισσότερο ελκυστική. Η υψηλή κουλτούρα, τα καλά εστιατόρια, οι ψυχαγωγικές και αθλητικές εκδηλώσεις, τα νυχτερινά κλαμπ και οι ροκ συναυλίες, καθιστούν τις πόλεις κάτι περισσότερο από μία δεξαμενή εργασίας. Οι παγκόσμιοι πολίτες θα πάνε στο μέρος όπου μπορούν να αξιοποιήσουν καλύτερα το μυαλό και τις γνώσεις τους, αλλά θέλουν, επίσης, και να διασκεδάσουν⁵¹.

- **Τουρισμός**

Το μέγεθος, η ζωντάνια και η διασκέδαση που προσφέρουν οι παγκόσμιες πόλεις, τις καθιστούν μαγνήτες για τους τουρίστες. Ο τουρισμός αποτελεί μια σημαντική εξαγωγική βιομηχανία για τις πόλεις αυτές⁵².

⁴⁸ Richard C. Longworth, ό. π., σελ. 34

⁴⁹ Richard C. Longworth, στο ίδιο

⁵⁰ Richard C. Longworth, στο ίδιο, σελ. 35

⁵¹ Richard C. Longworth, στο ίδιο

⁵² Richard C. Longworth, στο ίδιο, σελ. 36

- **Διασύνδεση**

Ως επί το πλείστον, αυτό σημαίνει εναέριες και ψηφιακές διασυνδέσεις με τον υπόλοιπο κόσμο. Από τη στιγμή που οι παγκόσμιες πόλεις είναι μέρη όπου συναντιούνται οι παγκόσμιοι πολίτες, ένα μεγάλο αεροδρόμιο, με συνεχείς πτήσεις προς άλλες παγκόσμιες πόλεις και πόλεις σε όλο τον κόσμο, είναι καίριας σημασίας⁵³.

- **Ποιότητα ζωής**

Περιλαμβάνει τις δημόσιες μεταφορές, το περιβάλλον, τους ασφαλείς δρόμους, την καλή υγειονομική περίθαλψη και την αποτελεσματική τοπική κυβέρνηση. Η φήμη της διαφθοράς, της ρύπανσης ή του εγκλήματος θα βλάψει την ανταγωνιστική δύναμη της πόλης⁵⁴.

- **Το εθνικό πολιτικό και οικονομικό κλίμα**

Ακόμη και οι παγκόσμιες πόλεις επηρεάζονται από τις εθνικές πολιτικές. Οι παγκόσμιες εταιρείες συνεργάζονται με τα εθνικά κράτη σε θέματα που αφορούν το εμπόριο, τον επαναπατρισμό νομισμάτων, τις εξαγωγικές ενισχύσεις, τις επενδύσεις σε υποδομές και άλλες πολιτικές. Συνεπώς, οι εθνικές πολιτικές καθορίζουν, σε μεγάλο βαθμό, την προσέλκυση ή όχι ξένων επενδύσεων⁵⁵.

2.3 Οι Παθολογίες των Παγκόσμιων Πόλεων

Οι παγκόσμιες πόλεις διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο για τον κόσμο. Οι τράπεζές τους και αγορές τους χρηματοδοτούν την παγκόσμια οικονομία. Τα εταιρικά κεντρικά γραφεία και οι παγκόσμιες επιχειρηματικές υπηρεσίες που είναι εγκατεστημένες εκεί, λαμβάνουν αποφάσεις που διαμορφώνουν την παγκόσμια οικονομία. Τα πανεπιστήμια τους εκπαιδεύουν τους παγκόσμιους πολίτες του μέλλοντος, ενώ οι ερευνητές τους φαντάζονται αυτό το μέλλον. Αυτές οι πόλεις έχουν τις καλύτερες ορχήστρες και μουσεία, τα καλύτερα εστιατόρια και διαμορφώνουν τις τελευταίες τάσεις της μόδας. Παρ' όλα αυτά, όμως, οι παγκόσμιες πόλεις αγωνίζονται δυσανάλογα με την παθολογίες μιας νέας οικονομίας η οποία έχει διαμορφωθεί, και οι οποίες εντοπίζονται στα εξής σημεία:

- **Κλιματική αλλαγή**

Οι παγκόσμιες πόλεις είναι κέντρα ανθρώπων, εξουσίας και πλούτου, είναι όμως και τα μέρη, όπως σε όλες τις μεγάλες πόλεις, όπου εμφανίζονται περισσότερο τα

⁵³ Richard C. Longworth, ό. π., σελ. 36

⁵⁴ Richard C. Longworth, στο ίδιο, σελ. 37

⁵⁵ Richard C. Longworth, στο ίδιο

προβλήματα και οι παθολογίες του 21^{ου} αιώνα όπως η υπερθέρμανση του πλανήτη και η κλιματική αλλαγή⁵⁶.

- **Κοινωνικοοικονομικές ανισότητες και ταξικός διαχωρισμός**

Η πόλη, όπως είπε ο Jon Beaverstock, όπως κανένα άλλο μέρος στη γη, είναι παγκόσμιος χώρος οικονομικής ανάπτυξης και εξουσίας και έντονης κοινωνικοοικονομικής διαίρεσης. Το 1993, ο Peter Marcuse έγραψε για τη «δυναμική πόλη (dual city)», όπου εύποροι και άποροι ζουν σχεδόν δίπλα-δίπλα. Ο Marcuse χώρισε αυτή τη «δυναμική πόλη» σε πέντε περιοχές, τα χαρακτηριστικά των οποίων διακρίνονται και στις σημερινές παγκόσμιες πόλεις:

1. **Η πολυτελής πόλη (luxury city)**, κλειστή και διαχωρισμένη, όπου κατοικεί η ανώτερη οικονομική και κοινωνική τάξη.
2. **Η αναβαθμισμένη πόλη (gentrified city)**, η οποία φιλοξενεί τις επαγγελματικές και διευθυντικές τάξεις.
3. **Η προαστιακή πόλη (suburban city)**, δεν είναι πραγματικό προάστιο, αλλά λιγότερο ευνοημένες γειτονιές, τόπος κατοικίας για τους επαγγελματίες της μεσαίας τάξης.
4. **Η πόλη της στέγασης (tenement city)**, όπου κατοικεί η εργατική τάξη.
5. **Η εγκαταλελειμμένη πόλη (abandoned city)**, η πατρίδα των ανέργων και των αποκλεισμένων, η χαμηλότερη τάξη, όπου ζουν τόσο λευκοί όσο και μαύροι⁵⁷.

- **Η εξαφάνιση της μεσαίας τάξης**

Η παγκοσμιοποίηση δημιουργεί υψηλά αμοιβόμενες και υψηλής εξειδίκευσης θέσεις εργασίας στις επιχειρηματικές υπηρεσίες, πολλές από τις οποίες εντοπίζονται στις παγκόσμιες πόλεις. Την ίδια στιγμή, οι κατασκευαστικές και άλλες συνήθεις θέσεις εργασίας είναι διασκορπισμένες σε ολόκληρο τον πλανήτη. Καθώς αυτές οι μεσαίας αμοιβής θέσεις εργασίας εξαφανίζονται, νέες θέσεις εργασίας εμφανίζονται για να εξυπηρετήσουν τις πολύπλοκες επιχειρηματικές υπηρεσίες, οι περισσότερες από τις οποίες είναι χαμηλής ειδίκευσης και χαμηλά αμοιβόμενες, όπως για παράδειγμα το προσωπικό των ξενοδοχείων και εργαζόμενοι σε εστιατόρια και υπηρεσίες θεάματος⁵⁸. Πολλές από αυτές τις θέσεις εργασίας έχουν καλυφθεί από μετανάστες, μερικοί από τους οποίους είναι χωρίς έγγραφα. Οι υψηλά αμειβόμενοι παγκόσμιοι πολίτες όλο και περισσότερο θέλουν να ζουν εκεί όπου εργάζονται αντί να μετακινούνται, ενώ οι χαμηλόμισθοι παγκόσμιοι υπάλληλοι δεν αντέχουν οικονομικά να ζήσουν στο μέρος όπου εργάζονται. Το αποτέλεσμα είναι ο κατακερματισμός της μεσαίας τάξης, ο αυξανόμενος διαχωρισμός και η γκετοποίηση των πόλεων, όπου η

⁵⁶ Richard C. Longworth, ό. π., σελ. 45

⁵⁷ Richard C. Longworth, στο ίδιο, σελ. 48-49

⁵⁸ Saskia Sassen, *The global city: New York, London, Tokyo*, 2^η έκδοση, Princeton University Press, New Jersey 2002, σελ. 361-363

ανώτερη κοινωνικοοικονομική τάξη και η χαμηλή τάξη ζουν σε διαφορετικές και διακριτές περιοχές της ίδιας πόλης (εικόνες 2.1, 2.2).

Εικόνα 2.1: Δύο γειτονιές στην παγκόσμια πόλη της Νέας Υόρκης-αριστερά μία γειτονιά εύπορου πληθυσμού στο Μανχάταν και δεξιά ένα γκέτο στο νότιο Μπρονξ

Πηγή: Φέτση Πηνελόπη, μεταπτυχιακή εργασία, «Η Προσέγγιση των Παγκόσμιων Πόλεων στο Σημερινό κόσμο», ΕΜΠ, Αθήνα 2015, σελ. 46, διαθέσιμο στη διεύθυνση <http://dspace.lib.ntua.gr/xmlui/handle/123456789/41003> (ημερομηνία επίσκεψης: 15/5/2019)

Εικόνα 2.2: Διακριτός διαχωρισμός μεταξύ γειτονιάς πλουσίων και φτωχών στο Σάο Πάολο της Βραζιλίας

Πηγή: Φέτση Πηνελόπη, μεταπτυχιακή εργασία, «Η Προσέγγιση των Παγκόσμιων Πόλεων στο Σημερινό κόσμο», ΕΜΠ, Αθήνα 2015, σελ. 49

- **Το υψηλό κόστος ζωής των παγκόσμιων πόλεων**

Προκειμένου να ανταπεξέλθουν στον ανταγωνισμό με τις άλλες πόλεις και να διατηρήσουν το καθεστώς τους, οι παγκόσμιες πόλεις καταφεύγουν συνέχεια σε μεγάλες επενδύσεις, ιδίως στον τομέα των υποδομών: αεροδρόμια, σχολεία, γρήγορες και σύγχρονες μεταφορές, ευρυζωνικότητα, πάρκα και ότι απαιτείται για να εξυπηρετηθούν οι ανάγκες των παγκόσμιων πολιτών. Όλα αυτά συνεπάγονται υψηλούς φόρους, τέλη και άλλα έξοδα τα οποία αυξάνουν το κόστος διαβίωσης, ενώ το πολύ υψηλό κόστος διαμονής στις πόλεις αυτές δημιουργεί τεράστια προβλήματα στις τάξεις χαμηλού εισοδήματος⁵⁹.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΜΕΛΕΤΗΣ

Τόσο η πόλη της Νέας Υόρκης όσο και η πόλη-κράτος της Σιγκαπούρης, και οι δύο διαθέτουν τα χαρακτηριστικά εκείνα που καθιστούν μια πόλη παγκόσμια. Από το 2009, και οι δύο πόλεις βρίσκονται στην πρώτη πεντάδα της παγκόσμιας κατάταξης για τις παγκόσμιες πόλεις, σύμφωνα με το δείκτη Global Power City Index (GPCI) 2018 του ινστιτούτου The Mori Memorial Foundation. Η Νέα Υόρκη ανταγωνίζεται για την πρώτη θέση με το Λονδίνο, ενώ η Σιγκαπούρη βρίσκεται σταθερά στην πέμπτη θέση της παγκόσμιας κατάταξης⁶⁰.

3.1 Νέα Υόρκη

- **Ποικιλομορφία**

Από τον 17^ο ήδη αιώνα, η πόλη της Νέας Υόρκης υπήρξε κέντρο συναλλαγών και μία από τις κύριες πύλες εισόδου μεταναστών προς τις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής (ΗΠΑ). Ο πληθυσμός των κατοίκων της Νέας Υόρκης που γεννήθηκε στο εξωτερικό έχει διπλασιαστεί τα τελευταία τριάντα χρόνια και σήμερα αποτελεί περισσότερο από το 38% μιας πόλης με πληθυσμό περίπου 8,6 εκατομμυρίων κατοίκων. Η σύγχρονη μετανάστευση στη Νέα Υόρκη χαρακτηρίζεται από εξαιρετική ποικιλομορφία: σήμερα, σχεδόν κάθε χώρα του κόσμου αντιπροσωπεύεται από πρόσφατους

⁵⁹ Richard C. Longworth, ό. π., σελ. 52

⁶⁰ The Mori Memorial Foundation, *Global Power City Index 2018*, p. 8, διαθέσιμο στη διεύθυνση http://mori-m-foundation.or.jp/pdf/GPCI2018_summary.pdf (ημερομηνία επίσκεψης: 20/11/2019)

μετανάστες στην πόλη, οι οποίοι ενσαρκώνουν μια αυξημένη ετερογένεια του ανθρώπινου κεφαλαίου⁶¹.

- **Πολιτισμός**

Αυτή η διαφορετικότητα έχει φέρει στην πόλη μια πολιτισμική ενέργεια και εφευρετικότητα, τοποθετώντας την στο επίκεντρο νέων καλλιτεχνικών κινημάτων από τη ζωγραφική μέχρι τη μουσική. Εκτός από το γεγονός ότι είναι η πρωτεύουσα της οικονομίας και του δικαίου στις ΗΠΑ, η Νέα Υόρκη είναι ένα κέντρο για τις δημιουργικές βιομηχανίες συμπεριλαμβανομένης της μόδας, του σχεδιασμού, της τέχνης και της διαφήμισης. Παράλληλα με τον τουρισμό, ο οποίος προσελκύει περίπου 63 εκατομμύρια επισκέπτες κάθε χρόνο, οι τομείς αυτοί αναπτύσσονται γρήγορα σε μια εποχή που η απασχόληση στον χρηματοπιστωτικό τομέα έχει σταθεροποιηθεί. Υπάρχει επίσης μια αυξανόμενη αναγνώριση της αξίας της δημιουργικής δραστηριότητας και του πολιτιστικού προγραμματισμού για τις υγιείς κοινότητες. Η δημιουργικότητα που οδηγεί αυτή την επιτυχία στηρίζεται στις γειτονιές της Νέας Υόρκης, οι οποίες έχουν διαδραματίσει έναν επαναστατικό ρόλο στην ανάπτυξη της τέχνης: το εβραϊκό θέατρο στο Lower East Side, η hip hop και το γκράφιτι στο Bronx, η ποπ τέχνη και η punk rock μουσική στο East Village, η τζαζ και η λογοτεχνία του Harlem Renaissance και η συνεχιζόμενη εξέλιξη της περιοχής του θεάτρου του Broadway. Ο πολιτισμός είναι βαθιά ριζωμένος στις κοινότητες και στους πέντε δήμους της Νέας Υόρκης. Η εξαιρετική πολιτιστική εμπειρία που προσφέρει η πόλη, έχει προσελκύσει πολλούς ταλαντούχους ανθρώπους από όλο τον κόσμο να ζουν και να εργάζονται εκεί και έχει γίνει έδρα για πολλούς παγκόσμιους πολιτιστικούς οργανισμούς⁶².

Στη Νέα Υόρκη στεγάζονται διάσημα μουσεία όπως το Metropolitan Museum of Art (εικόνα 3.1) και το Museum of Modern Art (MoMA), θέατρα στο Broadway (εικόνα 3.2), η Metropolitan Opera και η φιλαρμονική ορχήστρα της Νέας Υόρκης, το μπαλέτο της Νέας Υόρκης και πολύ μεγάλος αριθμός γκαλερί τέχνης, κινηματογράφων, μπαρ και εστιατορίων, ενώ οι δημιουργικές βιομηχανίες απασχολούν το 5,4 % του εργατικού δυναμικού της πόλης (πίνακας 3.1)

⁶¹ <https://www.mpg.de/9143417/globaldiversities>(ημερομηνία επίσκεψης:2/11/2019)

⁶² <http://www.worldcitiescultureforum.com/cities/new-york/>(ημερομηνία επίσκεψης:2/11/2019)

Εικόνα 3.1: Το Metropolitan Museum of Art στη Νέα Υόρκη

Πηγή: <https://gr.pinterest.com/pin/207165651595887621/> (ημερομηνία επίσκεψης: 28/11/2019)

Εικόνα 3.2: Θέατρα στο Broadway της Νέας Υόρκης

Πηγή: <https://gr.pinterest.com/pin/68328119329666266/> (ημερομηνία επίσκεψης: 28/11/2019)

Πίνακας 3.1: Ο πολιτισμός σε αριθμούς στην πόλη της Νέας Υόρκης

	Αριθμός	Χρονολογία	Πηγή
Δημόσιες βιβλιοθήκες	207	2015	Center for an Urban Future
Μεγάλες αίθουσες συναυλιών	16	2015	BOP
Χώροι ζωντανής μουσικής	453	2015	Alliance for the Arts/NYC-ARTS
Ζωντανές μουσικές παραστάσεις/έτος	36.192	2015	Songkick
Χορευτικές παραστάσεις/έτος	6.292	2012	Time Out
Θέατρα	637	2018	Alliance for the Arts/NYC-ARTS
Μουσεία	140	2018	Alliance for the Arts/NYC-ARTS
Γκαλερί τέχνης	1.475	2015	Crain's New York / Earl Bateman
Κινηματογραφικές οθόνες	374	2015	Cinematreasures.org
Bars	2.113	2012	New York On Tap
Εστιατόρια	26.697	2017	Crain's New York
Εστιατόρια βραβευμένα με αστέρι Michelin	72	2018	Eater.com
Ποσοστό απασχόλησης στις δημιουργικές βιομηχανίες	5,4 %	2015	Center for an Urban Future Creative New York Report

Πηγή: <http://www.worldcitiescultureforum.com/cities/new-york/data> (ημερομηνία επίσκεψης: 10/11/2019)

- **Μέσα ενημέρωσης και επικοινωνίες**

Η Νέα Υόρκη είναι ένας διεθνής κόμβος μέσω ενημέρωσης και επικοινωνιών. Σημαντικά διεθνή συγκροτήματα μέσω μαζικής ενημέρωσης όπως η Time Warner, η News Corporation, η Warner Music Group, η Universal Music Group, η Bloomberg LLP και η Viacom έχουν την έδρα τους στο Μανχάταν. Σύμφωνα με την Εταιρεία Οικονομικής Ανάπτυξης της Νέας Υόρκης (EDC), οι εταιρείες μέσω ενημέρωσης απασχολούν περισσότερους από 300.000 ανθρώπους ή σχεδόν το 10% του εργατικού

δυναμικού του ιδιωτικού τομέα της πόλης, και παράγουν ετήσια έσοδα 30 δισ. δολάρια. Περιοδικά όπως το New York Times και το Wall Street, έχουν παγκόσμια εμβέλεια τόσο διαδικτυακά όσο και σε έντυπη μορφή. Διεθνή πρακτορεία ειδήσεων όπως το Xinhua (επίσημο πρακτορείο τύπου της Λαϊκής Δημοκρατίας της Κίνας) και όμιλοι μέσων μαζικής ενημέρωσης όπως η Zee TV (εταιρεία δορυφορικής τηλεόρασης με έδρα την Ινδία), επεκτείνουν τις δραστηριότητές τους στη Νέα Υόρκη προκειμένου να διευρύνουν την κάλυψη στη Βόρεια Αμερική για τους θεατές της χώρας τους και να προσεγγίσουν ένα ευρύτερο κοινό στο εξωτερικό. Μεγάλο μέρος της πρόσφατης ανάπτυξης στη βιομηχανία των μέσων ενημέρωσης καθοδηγείται από τεχνολογικά καινοτόμες εταιρείες όπως η Google, η Yahoo!, η Facebook και η Amazon. Αν και οι εταιρείες αυτές βασίζονται σε μεγάλο βαθμό στη Δυτική Ακτή, τόσο η Yahoo! όσο και η Google έχουν μεγάλα γραφεία στην πόλη της Νέας Υόρκης. Η μεγαλύτερη συγκέντρωση εργαζομένων της Google έξω από την Καλιφόρνια είναι στη Νέα Υόρκη, με 2.200 εργαζομένους⁶³.

- **Οικονομία**

Μια παγκόσμια πόλη είναι μια μητρόπολη που συγκεντρώνει τις πολιτικές και οικονομικές δραστηριότητες και που επεκτείνει την επιρροή της στη χώρα της και σε όλο τον κόσμο. Η Νέα Υόρκη είναι ένας σημαντικός οικονομικός κόμβος· είναι η πιο ισχυρή πόλη στον κόσμο από οικονομική άποψη σύμφωνα με την αναφορά του The Global Financial Centres Index 26 (GFCI 26) για το δείκτη παγκόσμιας οικονομικής ισχύος (πίνακας 3.2).

Τα χρηματιστήρια Nyse και Nasdaq που απαρτίζουν το χρηματιστήριο της Wall Street, έχουν καταστήσει τη Νέα Υόρκη έναν παγκόσμιο κόμβο χρηματοδότησης και ασφάλισης. Η πόλη της Νέας Υόρκης έχει την ικανότητα να προσελκύει τους επαγγελματίες της οικονομίας από όλο τον κόσμο. Από τις αρχές του 20^{ου} αιώνα, το Μανχάταν έχει μετατραπεί σε έναν πολύπλοκο σχηματισμό επενδυτικών και εμπορικών τραπεζών, χρηματιστηρίων, νομικών υπηρεσιών, ασφαλιστικών εταιρειών, γραφείων μικρών και μεγάλων επιχειρήσεων. Στην περιοχή υπάρχει μεγάλη συγκέντρωση κεντρικών γραφείων διεθνικών εταιριών και πολλές από τις 500 μεγαλύτερες εταιρίες του κόσμου έχουν την έδρα τους στη Νέα Υόρκη· γραφεία τραπεζών, χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες, εταιρείες μέσων ενημέρωσης και τηλεπικοινωνιών, ασφαλιστικές εταιρείες, κοσμηματοπωλεία, εταιρείες σχεδιασμού κ.ά.. Η Νέα Υόρκη προσφέρει ένα ευρύ φάσμα εξειδικευμένων χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, το οποίο της δίνει ανταγωνιστικό πλεονέκτημα έναντι πολλών ανταγωνιστών της⁶⁴.

⁶³ SUNY LEVIN Institute, *New York in the World: The Impact of the Global Economy on New York State and City*, 2011, p. 48, διαθέσιμο στη διεύθυνση

https://nycfuture.org/pdf/New_York_in_the_World.pdf (ημερομηνία επίσκεψης: 4/11/2019)

⁶⁴ SUNY LEVIN Institute στο ίδιο, σελ 24-31

Επίσης, Η παγκόσμια επιρροή της Νέας Υόρκης είναι και διπλωματική, χάρη στην παρουσία στην πόλη διεθνών οργανισμών όπως, για παράδειγμα, η έδρα του ΟΗΕ στο Μανχάταν.

Πίνακας 3.2: Δείκτης παγκόσμιας οικονομικής ισχύος

Πόλη	Κατάταξη	Βαθμολογία
Νέα Υόρκη	1	790
Λονδίνο	2	773
Χονγκ Κονγκ	3	771
Σιγκαπούρη	4	762
Σαγκάη	5	761

Πηγή: The Global Financial Centres Index 26, Σεπτέμβριος 2019, διαθέσιμο στη διεύθυνση https://www.longfinance.net/media/documents/GFCI_26_Report_v1.0.pdf (ημερομηνία επίσκεψης: 14/11/2019)

- **Υψηλή εκπαίδευση, έρευνα και ανάπτυξη**

Η Νέα Υόρκη διαθέτει πολλά διάσημα πανεπιστήμια που βρίσκονται μέσα και γύρω από την πόλη, τα οποία προσελκύουν χιλιάδες διεθνείς φοιτητές που αναζητούν υψηλού επιπέδου σπουδές. Με ειδικότητες, από την αρχιτεκτονική και τις τέχνες έως τα χρηματοοικονομικά και την καινοτομία, η Νέα Υόρκη είναι μία από τις πόλεις με την υψηλότερη συγκέντρωση πανεπιστημίων παγκοσμίου κύρους όπως το πανεπιστήμιο της Columbia, το πανεπιστήμιο Fordham, το Τεχνολογικό Ινστιτούτο Stevens, το Δημόσιο Πανεπιστήμιο της Νέας Υόρκης (SUNY) και το Πανεπιστήμιο της Νέας Υόρκης (NYU)⁶⁵. Η Νέα Υόρκη βρίσκεται στην 18^η θέση της παγκόσμιας κατάταξης του QS World University Rankings 2020⁶⁶ και ο κυριότερος παράγοντας που την εμποδίζει να αποκτήσει υψηλότερη βαθμολογία είναι ο συνδυασμός υψηλών διδάκτρων στα πανεπιστήμια με το πολύ μεγάλο κόστος διαβίωσης στην πόλη, παράγοντες οι οποίοι καθιστούν τη Νέα Υόρκη μία από τις ακριβότερες πόλεις για σπουδές στον κόσμο.

Επίσης, σύμφωνα με το δείκτη GPCI 2018, η Νέα Υόρκη βρίσκεται στην πρώτη θέση της παγκόσμιας κατάταξης στον τομέα της Έρευνας και Ανάπτυξης (δαπάνες για Έρευνα και Ανάπτυξη και βραβεία στην επιστήμη και την τεχνολογία), (πίνακας 3.3).

⁶⁵ <https://www.topuniversities.com/university-rankings-articles/qs-best-student-cities/new-york> (ημερομηνία επίσκεψης: 20/11/2019)

⁶⁶ <https://www.topuniversities.com/city-rankings/2018> (ημερομηνία επίσκεψης: 20/11/2019)

Πίνακας 3.3: Παγκόσμια κατάταξη σε Έρευνα και Ανάπτυξη

ΚΑΤΑΤΑΞΗ	ΠΟΛΗ	ΒΑΘΜΟΙ
1	Νέα Υόρκη	227,1
2	Τόκιο	189,1
3	Λονδίνο	188,3
4	Λος Άντζελες	169,6
5	Βοστώνη	163,7
6	Σεούλ	155,9
7	Σικάγο	140,0
8	Σγκαπούρη	137,8
9	Παρίσι	135,1
10	Σαν Φρανσίσκο	129,2

Πηγή: http://mori-m-foundation.or.jp/pdf/GPCI2018_summary.pdf (ημερομηνία επίσκεψης: 20/11/2019)

- **Διεθνής κόμβος μεταφορών**

Η Νέα Υόρκη αποτελεί έναν διεθνή κόμβο μεταφορών, αφού από τα δύο διεθνή αεροδρόμια που διαθέτει, το John F. Kennedy και το Newark Liberty, πραγματοποιούνται συνολικά 379 απ' ευθείας διεθνείς πτήσεις (πίνακας 3.4).

Πίνακας 3.4: Αεροδρόμια με τις περισσότερες απ' ευθείας διεθνείς πτήσεις

ΚΑΤΑΤΑΞΗ	ΑΕΡΟΔΡΟΜΙΟ	ΧΩΡΑ	ΑΠΕΥΘΕΙΑΣ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΠΤΗΣΕΙΣ
1	LHR	United Kingdom	333
2	ORD	USA	306
3	FRA	Germany	302
4	AMS	Netherlands	286
5	YYZ	Canada	271
6	LAX	USA	257
7	ATL	USA	256
8	SIN	Singapore	253
16	JFK	USA	207
23	EWR	USA	172

Πηγή: https://www.oag.com/hubfs/Free_Reports/Megahubs/2018/Megahubs_International_Index_2018.pdf?hsCtaTracking=cb970431-e381-4ada-b54b-b168f98d9eb7%7Cf52e0462-7e9f-4091-a2e7-91d2eda51d07 (ημερομηνία επίσκεψης: 20/11/2019)

- **Διεθνής τουριστικός προορισμός**

Η Νέα Υόρκη αποτελεί ένα δημοφιλή τουριστικό προορισμό. Η πλούσια πολιτιστική ζωή που προσφέρει, οι ιστορικοί χώροι και αξιοθέατα όπως το Άγαλμα της Ελευθερίας (εικόνα 3.3), το Central Park (εικόνα 3.4) και η Times Square (εικόνα 3.5), προσελκύουν μεγάλο αριθμό διεθνών τουριστών, από τους οποίους το 84% θα δειπνήσει σε εστιατόρια, το 60% θα επισκεφθεί αξιοθέατα, το 60% θα επισκεφθεί ιστορικούς χώρους, το 46% θα επισκεφθεί γκαλερί τέχνης ή μουσεία και το 33% θα παρακολουθήσει συναυλίες, θεατρικές παραστάσεις ή μιούζικαλ⁶⁷. Ο δείκτης GPCI 2018 κατατάσσει τη Νέα Υόρκη 3^η πόλη παγκοσμίως σε αριθμό ξένων επισκεπτών μετά από το Λονδίνο και το Τόκιο⁶⁸.

Εικόνα 3.3: Το Άγαλμα της Ελευθερίας στη Νέα Υόρκη

Πηγή: <https://gr.pinterest.com/pin/402298179213799592/> (ημερομηνία επίσκεψης: 28/11/2019)

Εικόνα 3.4: Το πάρκο Central Park στη Νέα Υόρκη

Πηγή: <https://gr.pinterest.com/pin/657595983074929610/> (ημερομηνία επίσκεψης: 28/11/2019)

⁶⁷ SUNY LEVIN Institute ό.π., σελ. 50

⁶⁸ The Mori Memorial Foundation, ό.π., σελ. 21

Εικόνα 3.5: Η πλατεία Times Square στη Νέα Υόρκη

Πηγή: <https://gr.pinterest.com/pin/189010515596778268/> (ημερομηνία επίσκεψης: 28/11/2019)

3.2 Σιγκαπούρη

- **Ποικιλομορφία**

Η Σιγκαπούρη αποτελεί, από καιρό, σημείο συνάντησης μεταξύ διαφορετικών πολιτισμών. Στις αρχές του 19^{ου} αιώνα έγινε μια βρετανική αποικία, και τις επόμενες δεκαετίες ο πληθυσμός της αυξήθηκε με νέους κατοίκους από τη Μαλαισία, τη Κίνα και την Ιάβα. Ανεξαρτητοποιήθηκε από τους Βρετανούς το 1959, ως μέρος της Μαλαισίας, και έγινε ανεξάρτητη πόλη-κράτος το 1965. Η Σιγκαπούρη είναι μια πολύ οργανωμένη, πολυεθνική πόλη από την εποχή της αποικιοκρατίας. Οι πολιτικές και οι δημόσιες εκστρατείες βασίζονται στο επίσημο πολύ-φυλετικό μοντέλο CMIO (Κινέζοι, Μαλαισιανοί, Ινδοί και άλλες εθνικότητες), μαζί με την ίδρυση τεσσάρων επίσημων γλωσσών (Μαλαισιανά, Μανδαρινικά, Ταμίλ και Αγγλικά). Σήμερα, η Σιγκαπούρη έχει πληθυσμό άνω των 5,5 εκατομμυρίων, εκ των οποίων περίπου το 40% είναι διεθνείς μετανάστες, η πλειοψηφία των οποίων προέρχεται από την Ινδία, το Μπαγκλαντές, τη Σρι Λάνκα, τις Φιλιππίνες, τη Μιανμάρ και την Ταϊλάνδη μέσω διμερών συμφωνιών, ενώ, παράλληλα, σημαντικά είναι και τα παλαιά ρεύματα μετανάστευσης από την εποχή της αποικιοκρατίας, ειδικά από την Κίνα και τη Μαλαισία. Η Σιγκαπούρη εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τους εργαζόμενους μετανάστες για τη συνεχιζόμενη οικονομική της ανάπτυξη. Σε αντίθεση όμως με την πόλη της Νέας Υόρκης, αυτή η μετανάστευση ελέγχεται από ένα περιοριστικό σύστημα άδειας εργασίας για εργαζόμενους με χαμηλή ειδίκευση, ενώ υπάρχουν επίσης μεγάλοι αριθμοί εξειδικευμένων αλλοδαπών εργαζομένων και φοιτητών. Ένα σημαντικό μέλημα της κυβέρνησης στη Σιγκαπούρη είναι να εξασφαλίσει ότι ο αλλοδαπός εργαζόμενος θα παραμείνει προσωρινός. Η ποικιλομορφία περιορίζεται από διαφορετικές κατηγορίες όπως οι πολίτες / μη-πολίτες και οι κάτοικοι / μη-

κάτοικοι, ενώ πολλές κρατικές πολιτικές εμποδίζουν τους μετανάστες να αποκτήσουν σημαντική θέση στην κοινωνία της Σιγκαπούρης⁶⁹.

- **Πολιτισμός**

Ως νέα χώρα, η πολιτιστική ταυτότητα της Σιγκαπούρης εξακολουθεί να αναπτύσσεται. Η πολυπολιτισμικότητα της πόλης οδηγεί σε μια εκλεκτική σκηνή τέχνης, εμπνευσμένη από ένα μοναδικό μείγμα επιρροών. Η πολιτιστική πολιτική της Σιγκαπούρης δίνει ιδιαίτερη έμφαση στην οικοδόμηση του κοινωνικού κεφαλαίου και στη δημιουργία μιας αίσθησης εθνικής ταυτότητας και ανεξαρτησίας. Η πρόσφατη Στρατηγική Επισκόπηση των Τεχνών και του Πολιτισμού που δημοσιεύθηκε το 2011, επικεντρώνεται στο να φέρει τον πολιτισμό σε όλους, παντού· στόχος της είναι να διαλύσει την αντίληψη ότι ο πολιτισμός περιορίζεται στα παραδοσιακά είδη «υψηλής κουλτούρας», όπως η όπερα ή το μπαλέτο, διευρύνοντας τον ορισμό, ώστε να περιλαμβάνει τα χόμπι και τις χειροτεχνίες, την κουλτούρα του δρόμου, τη λαϊκή ψυχαγωγία και τις κοινοτικές δραστηριότητες με πολιτιστικές ρίζες. Οι πολιτιστικές δραστηριότητες για την 50^η επέτειο της ανεξαρτησίας της Σιγκαπούρης το 2015 βοήθησαν στο χτίσιμο της εθνικής της ταυτότητας. Μεταξύ άλλων, πραγματοποιήθηκε αναδιαμόρφωση του Εθνικού Μουσείου της Σιγκαπούρης (εικόνα 3.6) και του Μουσείου Ασιατικών Πολιτισμών. Την ίδια χρονιά, οι Βοτανικοί Κήποι της Σιγκαπούρης έγινε ο πρώτος χώρος παγκόσμιας κληρονομιάς της UNESCO⁷⁰.

Εικόνα 3.6: Το Εθνικό Μουσείο της Σιγκαπούρης

Πηγή: <https://gr.pinterest.com/pin/591941944755324984/> (ημερομηνία επίσκεψης: 28/11/2019)

⁶⁹ <https://www.mpg.de/9143417/globaldiversities> (ημερομηνία επίσκεψης:6/11/2019)

⁷⁰ <http://www.worldcitiescultureforum.com/cities/singapore/>(ημερομηνία επίσκεψης:10/11/2019)

Πίνακας 3.5: Ο πολιτισμός σε αριθμούς στη Σιγκαπούρη

	Αριθμός	Χρονολογία	Πηγή
Δημόσιες βιβλιοθήκες	27	2018	National Library Board
Μεγάλες αίθουσες συναυλιών	5	2018	National Arts Council
Χορευτικές παραστάσεις/έτος	1.035	2012	Singapore Cultural Statistics
Θέατρα	14	2014	National Arts Council
Μουσεία	54	2017	Singapore Cultural Statistics/ National Heritage Board
Γκαλερί τέχνης	225	2016	Eguide Singapore Business Directory
Κινηματογραφικές οθόνες	235	2016	Info-communications Media Development Authority
Bars	660	2016	Eguide Singapore Business Directory – Bars and Pubs
Εστιατόρια	1.390	2016	Eguide Singapore Business Directory
Εστιατόρια βραβευμένα με αστέρι Michelin	38	2018	Michelin Guide
Ποσοστό απασχόλησης στις δημιουργικές βιομηχανίες	1,5 %	2017	Ministry of Manpower

Πηγή: <http://www.worldcitiescultureforum.com/cities/singapore/data> (ημερομηνία επίσκεψης: 10/11/2019)

- **Οικονομία**

Η Σιγκαπούρη είναι μια οικονομία υψηλού εισοδήματος με ακαθάριστο κατά κεφαλή εθνικό εισόδημα 54.530 δολαρίων ΗΠΑ το 2017. Η χώρα παρέχει ένα από τα πιο φιλικά προς τις επιχειρήσεις περιβάλλον και κατατάσσεται στις πιο ανταγωνιστικές οικονομίες παγκοσμίως και τέταρτη στο δείκτη παγκόσμιας οικονομικής ισχύος GFCI 26 (βλ. παραπάνω, πίνακας 3.2).

Τις δεκαετίες μετά την ανεξαρτησία της, η Σιγκαπούρη αναπτύχθηκε γρήγορα από χώρα χαμηλού εισοδήματος σε χώρα υψηλού εισοδήματος. Η αύξηση του ΑΕΠ στην πόλη-κράτος ήταν μεταξύ των υψηλότερων παγκοσμίως, με μέσο όρο 7,7% από την ανεξαρτησία και φθάνοντας το 9,2% τα πρώτα 25 χρόνια. Μετά από την ταχεία εκβιομηχάνιση της δεκαετίας του 1960, η βιομηχανία έγινε ο κύριος μοχλός ανάπτυξης. Στις αρχές της δεκαετίας του 1970, η Σιγκαπούρη έφτασε σε καθεστώς πλήρους απασχόλησης. Η παραγωγή προστιθέμενης αξίας, ιδίως στους κλάδους της ηλεκτρονικής και της μηχανικής ακριβείας, παραμένουν βασικοί κινητήριοι μοχλοί ανάπτυξης, όπως και ο τομέας των υπηρεσιών, ιδίως οι βιομηχανίες πληροφορικής και επικοινωνιών, οι οποίοι αυξήθηκαν κατά 6,0% σε ετήσια βάση, ενώ οι χρηματοοικονομικοί και ασφαλιστικοί κλάδοι αυξήθηκαν 5,9% σε ετήσια βάση. Προκειμένου να δημιουργήσει ακόμη πιο ευνοϊκές συνθήκες για την επιχειρηματικότητα και να προσελκύσει περισσότερες επιχειρήσεις, το 2017 η Σιγκαπούρη ξεκίνησε τον περιφερειακό χρηματοοικονομικό κόμβο «Asia's Infrastructure Exchange⁷¹» όπου μπορεί να συνδεθεί η ζήτηση και η προσφορά των υποδομών, μπορεί να συνυπάρξει η εμπειρογνομosύνη και η χρηματοδότηση της υποδομής και να ικανοποιηθούν όλες οι ανάγκες μιας υποδομής. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα τη μεγαλύτερη συγκέντρωση στην πόλη τραπεζών, επενδυτών, δικηγορικών γραφείων, μηχανικών και, λογιστικών, ασφαλιστικών και άλλων επαγγελματικών υπηρεσιών⁷².

Το πολύ καλό επιχειρηματικό περιβάλλον στη Σιγκαπούρη ενισχύθηκε ακόμη περισσότερο με το άμεσο μάρκετινγκ που εφαρμόζουν το Συμβούλιο Οικονομικής Ανάπτυξης και το Συμβούλιο Ανάπτυξης Εμπορίου και, από τότε, λειτουργούν περισσότερες από 5000 διεθνείς εταιρείες στη Σιγκαπούρη. Τα θεσμικά όργανα της Σιγκαπούρης έχουν μεγάλη ικανότητα στο να διατηρούν μια επιτυχημένη και ανταγωνιστική οικονομία, δίνοντας έμφαση και προτεραιότητα στις προοπτικές των διαφόρων επιχειρήσεων και επιχειρηματικών ομάδων⁷³.

- **Υψηλή εκπαίδευση, έρευνα και ανάπτυξη**

Η Σιγκαπούρη διαθέτει ένα από τα καλύτερα εκπαιδευτικά συστήματα και δίνει ιδιαίτερη έμφαση στην ανάπτυξη του ανθρώπινου κεφαλαίου, στην προσπάθειά της να αυξήσει την παγκόσμια οικονομική επιρροή της. Διαθέτει κορυφαία πανεπιστήμια όπως το Τεχνολογικό Πανεπιστήμιο του Nanyang και το Εθνικό Πανεπιστήμιο της Σιγκαπούρης και είναι από τους πιο επιθυμητούς προορισμούς για σπουδαστές από

⁷¹ <https://sbr.com.sg/building-engineering/news/singapore-working-become-%E2%80%98asia-infrastructure-exchange> (ημερομηνία επίσκεψης: 14/11/2019)

⁷² <https://www.worldbank.org/en/country/singapore/overview> (ημερομηνία επίσκεψης: 14/11/2019)

⁷³ Loo-Lee Sim et al., «Singapore's competitiveness as a global city: development strategy, institutions and business environment», *Cities*, Vol. 20, no. 2, 2003, p. 118

την Ασία και από όλο τον κόσμο καταλαμβάνοντας την 11^η θέση της παγκόσμιας κατάταξης του QS World University Rankings 2020⁷⁴.

Στον τομέα της Έρευνας και Ανάπτυξης (δαπάνες για Έρευνα και Ανάπτυξη και βραβεία στην επιστήμη και την τεχνολογία), η Σιγκαπούρη βρίσκεται στην 8^η θέση σύμφωνα με το δείκτη GPCI 2018 (βλ. παραπάνω, πίνακας 3.3).

Στον πιο πρόσφατο δείκτη ανθρώπινου κεφαλαίου της Παγκόσμιας Τράπεζας, η Σιγκαπούρη κατατάσσεται ως η καλύτερη χώρα του κόσμου στην ανάπτυξη του ανθρώπινου κεφαλαίου. Αυτό σημαίνει ότι ένα παιδί που γεννιέται σήμερα στη Σιγκαπούρη θα είναι 88% παραγωγικό όταν μεγαλώσει, σαν να έχει απολαύσει πλήρη εκπαίδευση και πλήρη υγεία κατά τη διάρκεια της ζωής του. Μαζί με την ισχυρή οικονομική στήριξη της κυβέρνησης, η χώρα συνεχίζει να ενισχύει την προσαρμοστικότητα και την ευελιξία του εργατικού της δυναμικού παρέχοντας συνεχή εκπαίδευση όπως η εκπαιδευτική πρωτοβουλία Skillsfuture⁷⁵. Οι κυβερνητικές δαπάνες για τη συνεχιζόμενη εκπαίδευση σχεδόν διπλασιάζονται σε πάνω από 1 δισεκατομμύριο δολάρια ετησίως⁷⁶.

- **Διεθνής κόμβος μεταφορών**

Όπως η Νέα Υόρκη, έτσι και η Σιγκαπούρη είναι ένας διεθνής κόμβος μεταφορών. Από το υπερσύγχρονο και εντυπωσιακό αεροδρόμιό της, το Changi (εικόνα 3.7), εκτελούνται 253 απ' ευθείας διεθνείς πτήσεις, κατατάσσοντάς το 1^ο στην Ασία και 8^ο στον κόσμο (βλ. παραπάνω, πίνακας 3.4).

Εικόνα 3.7: Αεροδρόμιο Changi στη Σιγκαπούρη

Πηγή: <https://gr.pinterest.com/pin/624663410797851942/> (ημερομηνία επίσκεψης: 28/11/2019)

⁷⁴ <https://www.topuniversities.com/university-rankings-articles/qs-best-student-cities/singapore> (ημερομηνία επίσκεψης: 14/11/2019)

⁷⁵ <https://www.skillsfuture.sg/> (ημερομηνία επίσκεψης: 14/11/2019)

⁷⁶ <https://www.worldbank.org/en/country/singapore/overview> (ημερομηνία επίσκεψης: 14/11/2019)

- **Διεθνής τουριστικός προορισμός**

Η Σιγκαπούρη γνωρίζει μεγάλη τουριστική ανάπτυξη και προσελκύει κάθε χρόνο εκατομμύρια τουριστών. Η πόλη-κράτος διαθέτει εντυπωσιακά αξιοθέατα όπως το φουτουριστικό πάρκο Gardens By The Bay (εικόνα 3.8), οι Βοτανικοί Κήποι της Σιγκαπούρης και το επιβλητικό συγκρότημα Marina Bay Sands (εικόνα 3.9). Πόλο έλξης αποτελεί και το θεματικό πάρκο Universal Studios (εικόνα 3.10), το οποίο μπορεί να παρομοιαστεί με τη Disneyland και προσελκύει εκατομμύρια επισκεπτών. Ο αριθμός των διεθνών επισκεπτών έχει αυξηθεί, επίσης, και λόγω του μεγάλου αριθμού των διεθνών συνεδρίων που πραγματοποιούνται στη Σιγκαπούρη, ο οποίος πλησιάζει τα 1000 ετησίως. Σύμφωνα με το δείκτη GPCI 2018, η Σιγκαπούρη καταλαμβάνει την 5^η θέση παγκοσμίως σε αριθμό ξένων επισκεπτών⁷⁷.

Εικόνα 3.8: Το πάρκο Gardens By The Bay στη Σιγκαπούρη

Πηγή: <https://gr.pinterest.com/pin/332844228690220335/> (ημερομηνία επίσκεψης: 28/11/2019)

⁷⁷ The Mori Memorial Foundation, ό.π., σελ. 21

Εικόνα 3.9: Το συγκρότημα Marina Bay Sands στη Σιγκαπούρη

Πηγή: <https://gr.pinterest.com/pin/762656518121932020/> (ημερομηνία επίσκεψης: 28/11/2019)

Εικόνα 3.10: Το θεματικό πάρκο Universal Studios στη Σιγκαπούρη

Πηγή: <https://gr.pinterest.com/pin/707065210232456906/> (ημερομηνία επίσκεψης: 28/11/2019)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Το φαινόμενο της παγκοσμιοποίησης άρχισε να μελετάται από τους ερευνητές και έγινε γνωστό ως όρος μετά από την πετρελαϊκή κρίση του 1973, όταν οι επιπτώσεις της στους ανθρώπους και στις κυβερνήσεις τους έγιναν ιδιαίτερα εμφανείς, κυρίως, λόγω της ραγδαίας αύξησης της τεχνολογίας των πληροφοριών και των τηλεπικοινωνιών. Η ώθηση που δίνει η τεχνολογία σε αυτό το σύγχρονο κύμα παγκοσμιοποίησης και η βελτίωση των μεταφορών, έχουν δημιουργήσει εξαιρετικά ευνοϊκές συνθήκες για την ευκολότερη διακίνηση κεφαλαίων, αγαθών, υπηρεσιών και ατόμων, καθώς και εικόνων, αντιλήψεων και ιδεών.

Η αυξανόμενη επίδραση της παγκοσμιοποίησης έχει αποδυναμώσει τις λειτουργίες των εθνικών κρατών, των οποίων η κυριαρχία περιορίζεται συνεχώς. Σε πολλές περιπτώσεις, η πολιτική ασκείται σε επίπεδο πάνω από το εθνικό κράτος μέσω προγραμμάτων πολιτικής ολοκλήρωσης όπως η Ευρωπαϊκή Ένωση και μέσω διακυβερνητικών οργανώσεων όπως το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, η Παγκόσμια Τράπεζα, ο Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου, ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών και η Ομάδα των Είκοσι.

Η διαδικασία της παγκοσμιοποίησης επηρεάζει σημαντικά όλες τις πτυχές του πολιτισμού μέσω της παγκόσμιας και ανεμπόδιστης ροής εικόνων, συμβόλων και πληροφοριών. Η απαισιόδοξη άποψη της επίδρασης της παγκοσμιοποίησης στον πολιτισμό είναι ότι οδηγούμαστε στη δημιουργία μιας παγκόσμιας μαζικής κουλτούρας καθοδηγούμενης από τα καταναλωτικά πρότυπα του δυτικού πολιτισμού, η οποία ανατρέπει τους άλλους πολιτισμούς. Η αισιόδοξη άποψη δίνει έμφαση στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των επιμέρους πολιτισμών και στον τρόπο που αυτοί αλληλεπιδρούν μεταξύ τους κατά τη διαδικασία της παγκοσμιοποίησης. Η διεθνής κινητικότητα του εργατικού δυναμικού, οι διαπολιτισμικές επικοινωνίες, η μετανάστευση, το διεθνές εμπόριο, ο τουρισμός και οι παγκόσμιες επενδύσεις, δημιουργούν νέα πολιτιστικά προϊόντα και νέους πολιτισμούς οι οποίοι είναι μοναδικοί και περιέχουν στοιχεία από όλους τους πολιτισμούς που αλληλεπιδρούν μεταξύ τους.

Η τεχνολογική πρόοδος και η μείωση του κόστους μεταφορών και επικοινωνιών έχει δημιουργήσει τις ικανές προϋποθέσεις για την παγκοσμιοποίηση της οικονομίας. Οι πολυεθνικές εταιρείες οργανώνουν την παραγωγή τους και κατανέμουν τους πόρους τους σε παγκόσμια κλίμακα με σκοπό τη μεγιστοποίηση του κέρδους τους και, μαζί

με διεθνείς οικονομικούς θεσμούς και οργανισμούς, έχουν αναδειχθεί ως τα σημαντικότερα δομικά στοιχεία της παγκόσμιας οικονομίας της εποχής μας. Ο χρηματοπιστωτικός τομέας είναι ο κυριότερος εκφραστής της οικονομικής παγκοσμιοποίησης, ο οποίος καθοδηγείται από τη ραγδαία αύξηση της τεχνολογίας των πληροφοριών και των επικοινωνιών.

Η επίδραση των διαδικασιών της παγκοσμιοποίησης στο αστικό περιβάλλον είναι άμεση και διευρυμένη. Η αυξημένη κίνηση ανθρώπων, κεφαλαίων, προϊόντων, ιδεών και εικόνων, επηρεάζει τις πόλεις μέσω τοπικών και παγκόσμιων πολιτικών, προκαλώντας ορατές αστικές μεταβολές. Οι πόλεις βρίσκονται σε ένα συνεχή ανταγωνισμό για το ποια θα προσελκύσει τα περισσότερα επιχειρηματικά κεφάλαια και τους περισσότερους ανθρώπους για εργασία και τουρισμό, προκειμένου να αυξήσουν την οικονομική τους ισχύ. Η διαδικασία της παγκοσμιοποίησης που διανύουμε συνοδεύεται από μια πρωτοφανή αύξηση της αστικοποίησης. Οι πόλεις που καταφέρνουν να αποκτήσουν ανταγωνιστικό πλεονέκτημα έναντι των υπολοίπων, είναι αυτές που γίνονται παγκόσμια οικονομικά, πολιτικά και πολιτιστικά κέντρα και αποκαλούνται πόλεις του κόσμου ή παγκόσμιες πόλεις. Τα κύρια χαρακτηριστικά τους είναι τα εξής:

- Αποτελούν μείζονα πολιτικά κέντρα τα οποία περιλαμβάνουν διεθνείς αρχές και οργανισμούς και είναι έδρες μεγάλων εταιρειών.
- Είναι εμπορικά κέντρα με σημαντικά λιμάνια, οδικά και σιδηροδρομικά δίκτυα και διαθέτουν μεγάλα διεθνή αεροδρόμια με πολλές απ' ευθείας διεθνείς διασυνδέσεις.
- Είναι κορυφαία τραπεζικά και χρηματοπιστωτικά κέντρα που περιλαμβάνουν κεντρικές τράπεζες, μεγάλες ασφαλιστικές εταιρείες και εξειδικευμένες χρηματοοικονομικές υπηρεσίες.
- Είναι πρωτοπόροι στην έρευνα και ανάπτυξη και διαθέτουν κορυφαία πανεπιστήμια.
- Αποτελούν πολυτελή κέντρα κατανάλωσης και παγκόσμια κέντρα ψυχαγωγίας με δημοφιλείς τουριστικούς προορισμούς.

Η Νέα Υόρκη είναι, παραδοσιακά, παγκόσμιο κέντρο της οικονομίας και του πολιτισμού, καθώς και κέντρο διεθνούς μετανάστευσης. Από τις αρχές του 20^{ου} αιώνα προσελκύει γραφεία και έδρες μεγάλων διεθνικών εταιρειών και τραπεζών, και διατηρεί αυτή την ικανότητα μέχρι και σήμερα. Αποτελεί διεθνή κόμβο μέσω ενήμερωσης και επικοινωνιών και είναι παγκόσμιος κόμβος χρηματοδότησης, λόγω της παρουσίας στην πόλη των δύο μεγάλων χρηματιστηρίων NYSE και NASDAQ. Είναι πρωτοπόρα στην έρευνα και ανάπτυξη και διαθέτει μερικά από τα καλύτερα πανεπιστήμια παγκοσμίως, προσφέροντας σπουδές υψηλού επιπέδου σε εγχώριους και διεθνείς σπουδαστές. Η πλούσια πολιτιστική ζωή που προσφέρει η πόλη της Νέας Υόρκης, η μεγάλη ανάπτυξη των δημιουργικών βιομηχανιών και τα σημαντικά τουριστικά αξιοθέατα που διαθέτει, αποτελούν πόλο έλξης για εκατομμύρια διεθνείς επισκέπτες για τουρισμό, αλλά και για εργασία. Επίσης, η Νέα Υόρκη είναι ένας

παγκόσμιος μεταφορικός κόμβος· οι απ' ευθείας αεροπορικές διασυνδέσεις με πολλές πόλεις σε όλο τον κόσμο, διευκολύνουν τις μετακινήσεις των παγκόσμιων πολιτών και μετατρέπουν την πόλη της Νέας Υόρκης σε μία πραγματική πόλη του κόσμου.

Η πόλη-κράτος της Σιγκαπούρης έχει επιδείξει μια αξιοθαύμαστη πορεία και εξέλιξη από το 1965 και μετά, όταν και ανεξαρτητοποιήθηκε. Μέσα σε πολύ λίγα χρόνια, κατάφερε να μετατραπεί από μία χώρα χαμηλών εισοδημάτων σε μία χώρα υψηλών εισοδημάτων και να προκαλέσει το παγκόσμιο ενδιαφέρον. Με κρατικές πολιτικές απόλυτα προσηλωμένες στην ανάπτυξη του ανθρώπινου κεφαλαίου και στη δημιουργία ευνοϊκού επιχειρηματικού περιβάλλοντος, έχει προσελκύσει πολλές μικρές και μεγάλες επιχειρήσεις, με αποτέλεσμα σήμερα να φιλοξενεί περισσότερες από 5000 διεθνείς εταιρείες. Με 253 απ' ευθείας διεθνείς πτήσεις από το υπερσύγχρονο αεροδρόμιό της, το Changi, η Σιγκαπούρη έχει γίνει ένας παγκόσμιος κόμβος μεταφορών και πρώτος στην Ασία. Όπως η Νέα Υόρκη, έτσι και η Σιγκαπούρη διαθέτει σημαντικά πανεπιστήμια και έχει επιτύχει μεγάλη πρόοδο στον τομέα της έρευνας και ανάπτυξης. Η πολιτιστική ζωή της αναπτύσσεται διαρκώς και ο υπερσύγχρονος σχεδιασμός της πόλης, καθώς και τα εντυπωσιακά φουτουριστικά αξιοθέατα που διαθέτει, έχουν οδηγήσει σε μια θεαματική αύξηση του διεθνούς τουρισμού τα τελευταία χρόνια. Η Σιγκαπούρη έχει καταφέρει μέσα σε πολύ μικρό χρονικό διάστημα να γίνει μία πόλη του κόσμου και να εδραιωθεί στην πρώτη πεντάδα της κατάταξης των παγκόσμιων πόλεων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία

- Beaverstock J., Smith R. & Taylor, P., «A roster of world cities», *Cities*, Vol. 16, no. 6, 1999, pp. 445-448
- Castells M., *The Informational City. Economic Restructuring and Urban Development*, Blackwell Publishers, Oxford 1989
- Abderrahman Hassi and Giovanna Storti, «Globalization and Culture: The Three H Scenarios», *Globalization-Approaches to Diversity*, Intech Open, 2012
<https://www.intechopen.com/books/globalization-approaches-to-diversity/globalization-and-culture-the-three-h-scenarios>
- Beyhan Kara, «The Impact of Globalization on Cities», *Contemporary Urban Affairs*, Volume 3, Number 2, 2019, pp. 108-113
- Richard C. Longworth, «On Global Cities», *The Chicago Council on Global Affairs*, Chicago, 2015
https://www.thechicagocouncil.org/sites/default/files/On_Global_Cities.pdf
- The Mori Memorial Foundation, *Global Power City Index 2018*, 2018
http://mori-m-foundation.or.jp/pdf/GPCI2018_summary.pdf
- Sadykova Raikhana et al., «The interaction of globalization and culture in the modern world», *Procedia - Social and Behavioral Sciences 122* (2014), pp. 8-14
- Roland Robertson, *Globalization. Social Theory and Global Culture*, SAGE Publications Ltd, London 1992
- Saskia Sassen, «Globalization or denationalization?», *Review of International Political Economy*, Vol. 10, no. 1, pp. 1-22, 2003
<http://www.saskiasassen.com/PDFs/publications/Globalization-or-Denationalization.pdf>
- Saskia Sassen, *The global city: New York, London, Tokyo*, 2^η έκδοση, Princeton University Press, New Jersey 2002
- Saskia Sassen, «The Global City: introducing a Concept», *The Brown Journal of World Affairs*, Vo. Xi, Issue 2, pp. 27-43, 2005
<http://www.saskiasassen.com/PDFs/publications/The-Global-City-Brown.pdf>
- Gao Shangquan, «Economic Globalization: Trends, Risks and Risk Prevention», *United Nations Department of Economic & Social Affairs*, Paper no. 1, New York 2000, pp. 1-8
https://www.un.org/en/development/desa/policy/cdp/cdp_background_papers/bp2000_1.pdf
- Loo-Lee Sim et al., «Singapore's competitiveness as a global city: development strategy, institutions and business environment», *Cities*, Vol. 20, no. 2, 2003, pp. 115-127
- Manfred B. Steger, *Globalization: A Very Short Introduction*, Oxford University Press, New York 2003
https://www.academia.edu/7176061/Steger_Manfred_2003_.Globalization_A_very_short_introduction

- SUNY LEVIN Institute, *New York in the World: The Impact of the Global Economy on New York State and City*, 2011
https://nycfuture.org/pdf/New_York_in_the_World.pdf
- P.J. Taylor, *The Remarkable Legacy of Peter Hall's (1966) The World Cities*
<https://www.lboro.ac.uk/gawc/rb/rb423.html>
- United Nations Centre for Human Settlements (Habitat), *Cities in a Globalizing World: Global Report on Human Settlements 2001*
https://www.un.org/en/events/pastevents/pdfs/Cities_in_a_globalizing_world_2001.pdf
- Hilal Ahmad Wani, «Impact of Globalization on World Culture», *Research Journal of Humanities and Social Sciences*, Vol. 2, no. 2, 2011, pp. 33-39

Ελληνόγλωσση Βιβλιογραφία

- Ευστράτιος Αλμπάνης, *Παγκοσμιοποίηση*, εκδόσεις Libro, Αθήνα 2003
- Βλάχος Αυγερινός, ερευνητική εργασία, «Παγκόσμιες Πόλεις & Πόλεις του Κόσμου: Αστικοποίηση, Παγκοσμιοποίηση και Ανάπτυξη», ΑΠΘ, Θεσσαλονίκη 2015
https://ikee.lib.auth.gr/record/281306/files/VLACHOS_AVGERINOS_EE.pdf
- Peter Burke, *Πολιτιστικός Υβριδισμός*, εκδόσεις Μεταίχμιο, Αθήνα 2010
- Robin Cohen, *Παγκόσμια Διασπορά*, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα 2003
- Anthony Giddens, *Οι Συνέπειες της Νεωτερικότητας*, εκδόσεις Κριτική, Αθήνα 2001
- Anthony Giddens, *Ο Κόσμος των Ραγδαίων Αλλαγών*, εκδόσεις Μεταίχμιο, Αθήνα 2002
- Paul Knox & Steven Pinch, *Κοινωνική Γεωγραφία των Πόλεων*, εκδ. Σαββάλας, Αθήνα 2009
- K. Marx, F. Engels, *Μανιφέστο του Κομμουνιστικού Κόμματος*, εκδόσεις Σύγχρονη Εποχή, Αθήνα 1994
- Philip Smith, *Πολιτισμική Θεωρία: Μία εισαγωγή*, εκδόσεις Κριτική, Αθήνα 2006

Διαδικτυακές πηγές

- <https://www.thebalance.com/bretton-woods-system-and-1944-agreement-3306133>
- <https://www.globalpolicy.org/globalization/globalization-of-politics.html>
- <https://www.globalpolicy.org/globalization/globalization-of-culture.html>
- https://www.unric.org/el/index.php?option=com_content&view=article&id=16&Itemid=10
- <http://www.unesco.org/new/en/culture/themes/culture-and-development/the-future-we-want-the-role-of-culture/globalization-and-culture/>
- <https://www.vice.com/gr/article/3b7vyn/santeria-in-cuba-phil-clarke-hill>
- <https://www.hiscox.co.uk/online-art-trade-report>
- http://www.artmag.gr/articles/art-thinking/item/4780-technology_changing_art
- <https://ourworldindata.org/urbanization>
- <https://www.euro2day.gr/-/article-folder-item/4604/1973-1979-h-diethnhs-oikonomia-se-sok.html>
- <https://archive.org/details/citiesinevolutio00gedduoft/page/n9>
- <https://www.mpg.de/9143417/globaldiversities>
- <http://www.worldcitiescultureforum.com/cities/new-york/>
- <http://www.worldcitiescultureforum.com/cities/singapore/>
- <http://www.worldcitiescultureforum.com/cities/new-york/data>
- <http://www.worldcitiescultureforum.com/cities/singapore/data>
- https://www.longfinance.net/media/documents/GFCI_26_Report_v1.0.pdf
- <https://www.topuniversities.com/university-rankings-articles/qs-best-student-cities/new-york>
- <https://www.topuniversities.com/city-rankings/2018>
- https://www.oag.com/hubfs/Free_Reports/Megahubs/2018/Megahubs_International_Index_2018.pdf?hsCtaTracking=cb970431-e381-4ada-b54b-b168f98d9eb7%7Cf52e0462-7e9f-4091-a2e7-91d2eda51d07
- <https://sbr.com.sg/building-engineering/news/singapore-working-become-%E2%80%98asias-infrastructure-exchange>
- <https://www.worldbank.org/en/country/singapore/overview>
- <https://www.topuniversities.com/university-rankings-articles/qs-best-student-cities/singapore>
- <https://www.skillsfuture.sg/>
- <https://www.theguardian.com/cities/2016/dec/01/how-cities-took-over-the-world-a-history-of-globalisation-spanning-4000-years>
- <https://www.globalization101.org/what-is-globalization/>
- <https://www.globalization101.org/globalization-and-art-2/>